

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Katedra pedagogiky

Diplomová práce

Bc. Markéta Sommerová

Jazykové vzdělávání ve Finsku a v České republice

Language Education in Finland and the Czech Republic

Praha 2022

Vedoucí práce: doc. PhDr. Hana Kasíková, CSc.

Poděkování

Velice děkuji vedoucí mojí práce za vedení práce doc. PhDr. Haně Kasíkové, CSc., připomínky a cenné rady.

Děkuji.

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne 15. prosince 2022

Abstrakt

Klíčová slova:

Historické souvislosti; školský systém; školská reforma; jazykové vzdělávání; metody a formy práce; rozbor hodin.

Abstract

Key words:

Historical context; school systém; school reform; language education; methods and forms of work; analysis of lessons.

Obsah

Úvod	6
Teoretická část	7
1. Vzdělávání ve Finsku	
1.1 Historické souvislosti	8
1.2 Vzdělávací reforma	9
1.3 Struktura vzdělávacího systému	11
2. Vzdělávání v České republice	
2.1 Historické souvislosti	15
2.2 Vzdělávací reforma	16
2.3 Struktura vzdělávacího systému	17
3. Cíle a priority vzdělávací politiky	
3.1 Finsko	20
3.2 Česká republika	22
4. Specifika jazykového vzdělávání ve Finsku	
4.1. Výuka jazyků ve Finsku	24
4.2 Metody jazykové výuky	27
4.3 Vyučující jazyků	28
5. Specifika jazykového vzdělávání v České republice	
5.1 Výuka jazyků v České republice	30
5.2 Metody jazykové výuky	32
5.3 Vyučující jazyků	34
Praktická část	36
6. Úvod	37
6.1 Charakteristika finské školy	38
6.2 Rozbor navštívených hodin	41
6.3 Hodnocení výuky	48
6.4 Charakteristika české školy	50
6.5 Rozbor navštívených hodin	53
6.6 Hodnocení výuky	62
Závěr	65
Použitá literatura	66
Internetové zdroje	67

Úvod

Důvodem pro výběr tématu diplomové práce srovnání jazykového vzdělávání ve Finsku a v České republice je především neustále skloňované a zmiňované Finsko, jako příklad mimořádně úspěšného a vyspělého vzdělávacího systému. K finskému vzdělávání odkazují nejen školští teoretici, ale i politici, a i samotní učitelé, kteří díky programům financovaným programy Evropské Unie měli a mají možnost zažít finské vzdělávání autenticky. Finský vzdělávací systém a výsledky finských škol v cyklech PISA (Programme for International School Assessment) i v jiných mezinárodních evaluacích jsou důvodem pro časté zmínky v médiích a podněcují zájem vzdělávacích institucí i ministerských úředníků připravujících strategické koncepce vzdělávací politiky v České republice.

Diplomová práce je rozdělena do dvou částí, první část je teoretická, druhá část je zaměřena prakticky.

První kapitola teoretické části je věnována vzdělávání ve Finsku obecně, protože historické souvislosti i celý školský systém je východiskem a tvoří zázemí vzdělání jazykovému. První kapitola je tedy věnována stručné charakteristice historických souvislostí. Druhá kapitola pak podrobně představuje vzdělávací reformu, která stojí za současným úspěchem finského vzdělávacího systému. Následuje charakteristika školského systému.

V podobném rozsahu práce rozebírá situaci v České republice, pojednává o historických souvislostech, vzdělávacích reformách či strategiích i školského systému v České republice.

Třetí kapitola se věnuje současnému stavu vzdělávací politiky v obou zemích.

Čtvrtá kapitola pak charakterizuje jazykové vzdělávání ve Finsku, popisuje výuku jazyků, metody jazykové výuky i jazykové učitele, obdobně je pak kapitola pátá věnována České republice.

Praktická část vychází z účasti v programu Erasmus, tzv. *job shadowing*. Přináší charakteristiku navštívené školy, materiálního i personálního zabezpečení, ale především charakteristiku a rozbor jednotlivých hodin výuky anglického jazyka s ohledem na používané metody a formy výuky, popis používaných učebnic i osobní výpovědi některých vyučujících. Část, která se věnuje České republice, pak využívá příkladů mojí vlastní praxe z působení na jedné běžné pražské základní škole. Pokouší se srovnat metody a formy práce užívané v dané škole, materiální i personální zabezpečení i charakteristiku učebnic, které se zde používají.

Teoretická část

1. Vzdělávání žáků ve Finsku

1.1 Historické souvislosti

Vzdělávací systémy jsou ovlivněny celou řadou faktorů. Mezi ty nejvýraznější lze zařadit geografickou charakteristiku země, demografické rozložení, specifika náboženství a kultury a v neposlední řadě historický vývoj. V případě Finska i České republiky jde o několik ne málo významných podobností.

Počátky osídlení Finska můžeme datovat až 10 000 let zpět, důležitým mezníkem bylo pak osídlování 5000–1000 před n. l. ugrofinskými kmeny, tedy prvními Finy, kteří osídlují současné území, kde se nacházeli i obyvatelé sousedních baltských států, původ Finů není zdaleka tak jednoznačný, jak by se mohlo zdát. Území bylo tedy zajímavé jak pro západ, tak pro východ. V roce 155 se uskutečnila první švédská výprava, aby se tak Finsko stalo švédskou kolonií roku 1362.

Pro charakteristiku vzdělávacího systému měla zásadní vliv nadvláda Švédska od 13. a 14. století zásadní vliv. Zde tak můžeme hledat kořeny legislativy, sociálního systému a také nezanedbatelný vliv na kulturu. Během nadvlády totiž dochází k obrovskému rozvoji vzdělanosti. Vždyť první univerzita ve Finsku ve městě Turku byla založena švédskou královnou Kristinou v roce 1640. Pozoruhodný byl také přístup Švédů k zachování finštiny jako jazyka používaného během kázání i vzdělávání, ač byly spisy samozřejmě psány latinsky.

Během Rusko-švédských válek v 18. století se Finsko dostalo pod nadvládu Ruska, která trvala do vyhlášení nezávislosti v roce 1917. Ač se to nezdá pravděpodobné, Finové z nadvlády Ruska dokázali profitovat. Podařilo se jim prosadit autonomii, kterou v době nadvlády Švédska neměli a byli zároveň chráněni před útoky západních států Ruskem, které bylo silnou mocností. V té době dostali finští zákonodárci za úkol vytvořit veřejné školy, systém vzdělávání tak položil základ finského státu. Tehdejší argument vycházel z předpokladu, že pokud bude stát budovat svoji vzdělanost, kulturu, bude moci požadovat svoji nezávislost. Po abdikaci ruského cara došlo ke vzdálení samostatnosti Finska ruskou vládou. Získání nezávislosti bylo ale jednou z příčin občanské války v roce 1918. Vítězství pravicových sil přineslo rozdělení společnosti na dlouhá desetiletí. (srov. Hejkalová, 2003, s. 11)

Během druhé světové války se Finsko postavilo proti Sovětskému svazu v tzv. zimní válce v letech 1939–1940 a bylo nuceno postoupit některá svoja území SSSR. Po skončení války začalo Finsko budovat svoji neutralitu, kdy se země připojila k OSN a začala budovat základy pevného sociálního státu. Finsko charakterizuje parlamentní demokracie v čele s prezidentem. V roce 1995 se Finsko stalo členem Evropské unie, po souhlasném referendu z roku 1994.

Současná situace, kdy Rusko okupuje Ukrajinu, opět ovlivňuje historický vývoj Finska, které se tak odklání od své neutrální pozice a žádá o přijetí do Severoatlantického paktu (NATO).

1.2 Vzdělávací reforma

Podobnost s Českou republikou můžeme hledat i ve vývoji vzdělávacích reforem, kde má Finsko také bohatou historii. Vývoj byl zcela jednoznačně ovlivněn historickými souvislostmi, zmíněnými v předchozí kapitole. Tradice vzdělávacích systémů byly na počátku stejně jako i v ostatních evropských zemích ovlivněny církví. Nejstarší písemná zpráva o klášterní škole pochází z roku 1326 a týká se katedrální školy ve městě Turku, které je také spojeno se vznikem první univerzity v roce 1640. Propojenost s českou historií dokazuje i pedagogické působení Jana Amose Komenského, kdy roku 1672 byl Orbis pictus do osnov všech škol.

Hlavní slovo má však církev, kde dominuje luteránství, které prosazovalo, aby byl každý občan gramotný, tedy aby byl schopen číst text bible a byl schopen psát. V roce 1548 došlo k překladu Nového zákona do finštiny. Díky tomuto překladu gramotnost v 18. století dosáhla více než 50 % a v polovině 19. století to bylo více než 80 %. Oficiální statistiky z roku 1880 uvádějí podíl gramotné populace dokonce 98 %. Finština nahradila švédštinu jako školní jazyk v 19. století. Od roku 1898 měl každý právo navštěvovat lidovou školu a v roce 1921 byla zavedena povinná školní docházka, kterou musely zajistit obce. Bezplatné obědy, tolik zmiňované i u nás, pak byly zavedeny v roce 1948. (srov. Průcha, 2015, s. 47)

Základ finského školství tvoří jednotná devítiletá základní škola (peruskoulu), která byla zaváděna na základě školské reformy připravované od 50. let 20. století. Starší systém byl tzv. dvoukolejný, kdy se mezi školami nedalo přecházet. Hlavní myšlenkou bylo, aby kterýkoli občan školu opustil, aniž by dosáhl vyšší úrovně vzdělání.

Zákon zavádějící tzv. jednotnou školu byl schválen v roce 1963, ale k úplnému zavedení došlo až v roce 1979. Dlouhá příprava, pomalé zavádění školské reformy pak stojí za úspěchem. Důkladné testování nového kurikula mělo ověřit, které metody budou fungovat v případě, že se všichni žáci učí totéž. Reforma zavedla systém, kdy po dobu devíti let se děti učí podle téhož kurikula, stejnými metodami, mají možnost uspět a v patnácti či šestnácti letech jsou připraveny pokračovat ve studiu na gymnáziu, nebo na odborné škole. (srov. Crehan, 2022, s.51n.)

Především díky zmíněné vzdělávací reformě se finské školství často objevuje mezi zeměmi, které jsou uváděny jako model nejúspěšnějšího vzdělávacího systému. Otázkou je, zda je tento systém aplikovatelný i v jiných zemích, zda jeho základní principy lze jednoduše přenést i do země s odlišnou geografickou charakteristikou, strukturou obyvatelstva, kulturou a tradicí. Hlavní principy lze shrnout do několika následujících bodů:

- Princip rovnosti – všichni jsou vzdělávání dle jednotných osnov, se stejnou kvalitou poskytovaného vzdělání. V celém Finsku nejsou rozdíly mezi školami co do kvality výuky, vybavení škol, učitelů, není nutné jako v jiných zemích vyhledávat více prestižní či elitní školu.
- Téměř všichni žáci s různým stupněm postižení jsou začleňováni do běžných škol, inkluze je tedy běžnou součástí školského systému. Ti, kteří jsou na počátku svého vzdělání identifikováni jako ti, jež by mohli mít problémy, jsou podporováni a dostávají se jim odborné pomoci speciálních pedagogů, asistentů, školních psychologů apod.

- Dalším faktorem je bezplatnost – k financování jsou určeny veřejné zdroje, soukromé školy téměř neexistují. Bezplatné je i školní stravování založené na kvalitních surovinách respektující dietní omezení – naprostou samozřejmostí jsou vegetariánská jídla.
- Vysoký standard výuky zajišťují učitelé, jejichž profese patří ve Finsku k těm nejprestižnějším. Ke studiu jsou přijímáni jen ti nejlepší uchazeči.
- Důležitým faktorem je autonomie a svoboda, kterou školství ve Finsku disponuje na jedné straně, a na druhé straně odpovědnost, protože zde neexistuje žádný kontrolní orgán, jakým je v České republice školní inspekce. (srov. Průcha, 2015, s. 41-42)

Jedním z faktorů úspěšnosti dle některých autorů je i věk, kdy se žáci začínají dělit do škol na základě svých schopností. Tento věk je ve Finsku rozmezí patnácti, šestnácti let, tedy věk, kdy opouštějí jednotnou základní školu, kritici nespravedlnosti ve vzdělávání poukazují na možnosti přestupu na výběrovou školu v raném věku, jak je tomu např. v České republice, kdy po skončení pátého ročníku mohou žáci po úspěšném zvládnutí přijímacích zkoušek přestoupit na osmileté gymnázium, po sedmé třídě pak na šestileté. Dle výzkumu Hanusheka a Wossmana se nerovnost ve vzdělávání zvětšuje úměrně tomu, jak nízký je věk, kdy mohou pokračovat na jiném typu školy výběrového typu. Výběr školy tak je otázkou toho, zda si rodiče mohou dovolit přípravný kurz určený těm, kteří chtějí s úspěchem zvládnout přijímací řízení na víceletá gymnázia. (srov. Hanushek, Wossman in Crehan, 2022, str. 52)

Zmíněný výzkum také ukázal, že pozdější rozdělování žáků může napomoci rovnosti příležitostí ve vzdělávání a nemá výraznější vliv na celkové vzdělávací výsledky.

Finský systém je často zmiňován v souvislosti s jednotnou školou. Jeden z významných faktorů jednotného systému je fakt, že žáci nejsou během svého školního vzdělávání rozdělováni do skupin dle svých schopností, jak tomu například je v České republice. Rozdělování do skupin bývalo běžné v cizích jazycích a v matematice, kde se žáci učili rozdílně podle různých osnov založených na jejich schopnostech. Je tak např. běžné, že ve skupině na výuku cizího jazyka je i 30 žáků ve skupině. Stejně tak jako brzké rozdělování žáků v brzkém věku do škol výběrového typu i rozdělování žáků do různých výkonnostních skupin prohlubuje nerovnostní rozdíly, jak ukázal další výzkum. (Aho, Sahlberg in Crehan, 2022, s. 58) Dnešní realitou tedy je žáky nerozdělovat, vytvářet heterogenní třídy, poskytnout pomoc těm, kteří se zvládnutím osnov mohou mít problémy. Je tedy běžnou praxí mít ve třídě učitelé praktikující tandemovou výuku a školního speciálního pedagoga. Speciální školství ale reformou nezaniklo úplně, děti se speciálními potřebami mohou chodit do menších tříd s přizpůsobeným kurikulem.

Reforma se velmi zdařile vypořádala s přípravou těch, jejichž mateřským jazykem není finština. Ti chodí do běžných škol, ale rok se vzdělávají v oddělené třídě, kde je jim umožněno co nejlépe zvládnout finštinu. Rok se soustředí na ovládnutí jazyka, během tohoto roku jsou postupně zařazováni do běžných tříd, např. do hodin výchovy nebo do hodin anglického jazyka. Pokud jejich problémy souvisejí i se statusem uprchlíka, např. v dnešní době uprchlíci z Ukrajiny, mohou v těchto speciálních třídách zůstat delší dobu a začleňování do běžných tříd je pozvolnější. Finština obecně patří k obtížnějším jazykům (jedná se o jazyk patřící k ugrofinské

skupině jazyků), navíc druhým oficiálním jazykem je ve Finsku švédština, která je součástí povinného kurikula na všech stupních vzdělávacího systému. (srov. Průcha, 2015, s.51)

Ve Finsku obecně neexistují specializované třídy pro nadané žáky, lze najít školy se sportovním, hudebním či jazykovým zaměřením, jedná se o běžné školy, které nabízejí takovým nadaným dětem specializovanou třídu. V současné době je práce s talentovanými žáky opět velké téma, protože mnozí systém kritizují, že není nápomocný těm nejbystřejším. (srov. Crehan, 2022, s. 62)

1.3 Struktura vzdělávacího systému

Struktura vzdělávacího systému podléhá mezinárodní klasifikaci ISCED (International Standard Classification of Education), což je Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání, která byla vypracována a vydána UNESCO. Byla vypracována za účelem pojmenování stupňů školního vzdělávání tak, aby mohly být stejným způsobem srovnávány mezi jednotlivými zeměmi, i když každý ze států má systém vzdělávání jiný a odlišné je i pojmenování.

Základní přehled úrovní vzdělávání dle ISCED:

- ISCED 0 preprimární vzdělávání (bez vzdělání)
- ISCED 1 primární vzdělávání
- ISCED 2 nižší sekundární vzdělávání
 - 2A - stupeň, ze kterého je možné přejít na vyšší vzdělávání
 - 2B - přípravný stupeň pro pracovní trh
 - 2C - stupeň směřující na pracovní trh
- ISCED 3 vyšší sekundární vzdělávání
 - 3A - stupeň, ze kterého je možné přejít na vyšší vzdělávání
 - 3B - přípravný stupeň pro pracovní trh
 - 3C - stupeň směřující na pracovní trh
- ISCED 4 postsekundární vzdělávání nižší než terciární
 - 4A - stupeň, ze kterého je možné přejít na vyšší vzdělávání
 - 4B - prakticky zaměřené studium
- ISCED 5 první stupeň terciárního vzdělávání
 - 5A - stupeň, ze kterého je možné přejít na vyšší vzdělávání
 - 5B - prakticky zaměřené studium

ISCED 6 druhý stupeň terciárního vzdělávání (srov. ec.europa.eu)

Struktura finského vzdělávacího systému

ISCED 0

Podobně jako v jiných zemích se i ve Finsku používá termín vzdělávání a péče v raném věku (Early Childhood Education and care) a zahrnuje veškeré aktivity týkající se vzdělávání dětí předškolního věku od narození do zahájení povinné školní docházky. Jedná se tedy o děti ve věku od jednoho roku do sedmi let, protože pokud dosáhne ve školním roce dítě sedmi let, má povinnost začít školní docházku. Pro děti do šesti let se jedná o tzv. rodinnou denní péči,

pro děti do sedmi let jde pak o povinný rok předškolního vzdělávání – obdobně jako v České republice, poskytovatel takového vzdělávání je obec a je bezplatné.

ISCED 1-2

Základní vzdělávání je určeno dětem od sedmi do šestnácti let. Vzdělávají se společně, obdobně jako v české republice se jedná o první stupeň (1.-6. ročník), kde většinu předmětů vyučují třídní učitelé (kromě jazyků, výchov – tělesné, hudební či výtvarné) a od 7. do 9. třídy, kde jednotlivé předměty vyučují učitelé, kteří danou učební aprobaci vystudovali. Běžnou praxí je i na druhém stupni, že jednotlivé třídy mají na starosti třídní učitelé.

ISCED 3

Střední neboli vyšší sekundární vzdělávání je určeno studentům ve věku šestnácti až devatenácti let. Je charakteristické vysokou flexibilitou uvnitř systému. Studenti si obecně mohou vybrat ze dvou základních typů škol: všeobecné vzdělávání ve škole gymnaziálního typu, které je primárně určeno pro přípravu pro další studium, nebo střední odborné vzdělávání připravující hlavně na praxi. Flexibilita je dána možností přecházení z jednoho typu vzdělávání do druhého. Absolventi obou typů mohou nastoupit na vysokou školu.

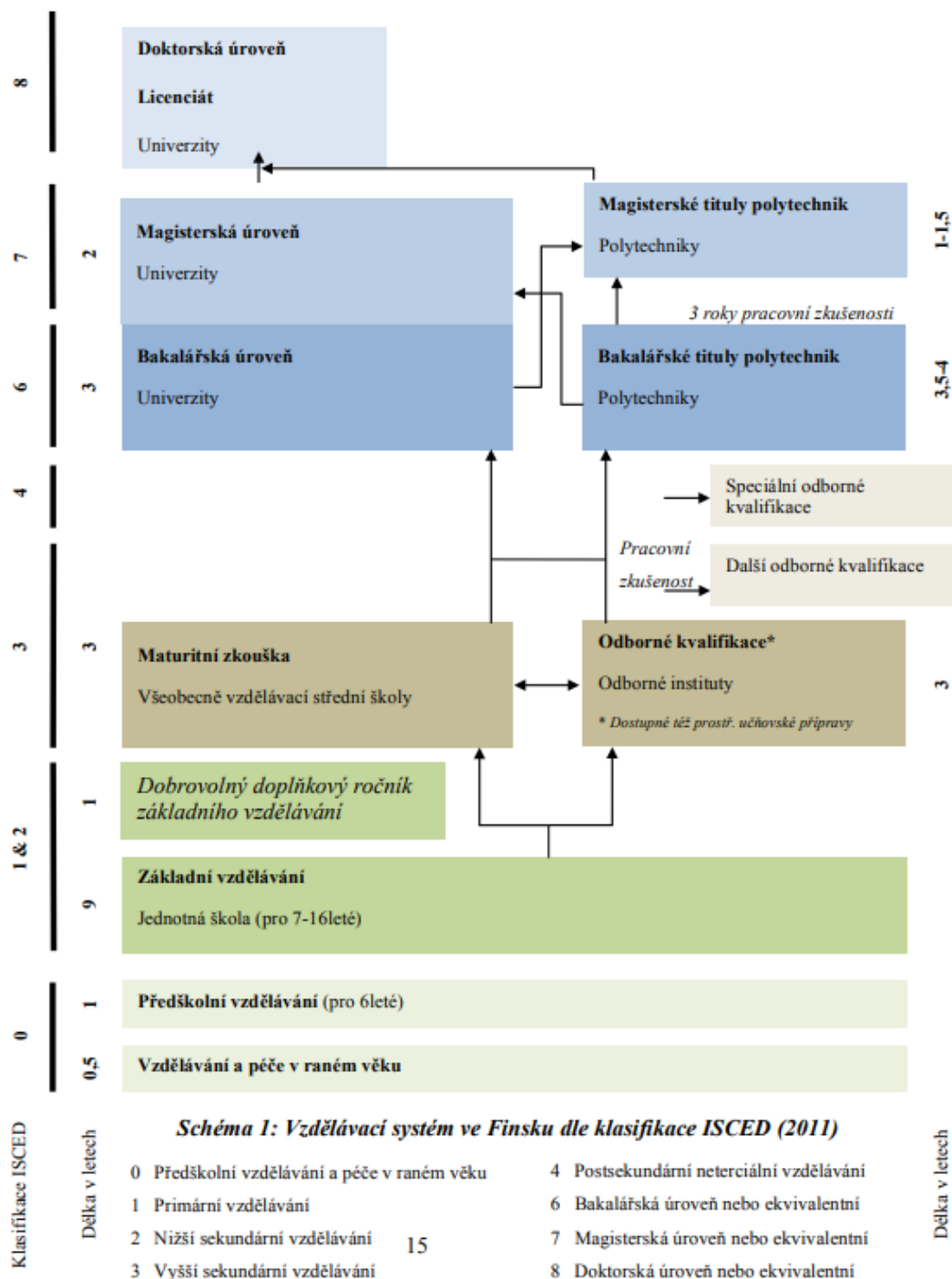
ISCED 6-8

Terciární vzdělávání má ve Finsku duální charakter, jedná se o klasické univerzity, které poskytují bakalářské, magisterské a doktorské programy, dále o tzv. polytechniky, které poskytují bakalářské a magisterské programy. I mezi univerzitami a polytechnikami existuje vysoká prostupnost, kdy absolventi bakalářského programu na jednom typu vysoké školy mohou nastoupit na magisterský program na druhém typu vysoké školy. (srov. eurydice.eacea.ec.europa.eu)

Celoživotní vzdělávání

S vyspělostí finského vzdělávacího systému úzce souvisí i fakt, že participace dospělé populace v různých formách vzdělávání je jedna z nejvyšších. Uvádí se, že až polovina populace se účastní krátkodobě či dlouhodobě některého typu celoživotního vzdělávání. Hlavním zájmem je zvýšení kvalifikace, vládní politika se zaměřuje na nezaměstnané a v neposlední řadě i na imigranty. V tomto případě se jedná o další profesní vzdělávání. Zájmové vzdělávání je pak zaměřeno na jazykové vzdělávání, umělecké aktivity nebo vzdělávání zaměřené na seniory. Fungují zde univerzity třetího věku, otevřené univerzity pro zájemce, kteří mají většinou uzavřené vysokoškolské vzdělání a chtějí si doplnit vzdělání či rozšířit stávající o další obor, zvláštností jsou i letní univerzity, které jsou přístupné všem. Velké využití má také e-learning. (srov. Průcha, 2015, s.52)

Strukturu finského vzdělávacího systému zobrazuje graf následující graf (srov. ec.europa.eu)

Shrnutí:

Historický vývoj Finska sehrál významnou roli při utváření finského vzdělávacího systému, nadvláda Švédska i Ruska ovlivnily nutnost budovat kvalitní vzdělávací systém a současně tak pracovat na svojí nezávislosti. Ty jsou základem současné autonomie ve školství,

neexistence kontrolních orgánů kvality škol, výuky či učitelů. Sociální politika pak stojí za požadavkem rovnosti a zavedení jednotného flexibilního školního systému.

2. Vzdělávání v České republice

2.1 Historické souvislosti

Počátky škol na našem území lze datovat do doby Velké Moravy, i když určitý způsob vzdělávání existoval dle archeologických nálezů dříve, účelem bylo vzdělávat kněží a feudály. V roce 973, v době zřízení biskupství v Praze, byla založena katedrální škola při sv. Vítu. Ve středověku pak začaly vznikat nové typy škol, které stejně jako v ostatních zemích v Evropě, např. srovnávaném Finsku, podléhaly církvi. Vzdělání bylo tehdy výlučně určené pro vyšší vrstvy. Školství, které bylo určeno i pro lidové vrstvy, se objevuje v době husitství, na ně poté navazuje Jednota bratrská a bratrské školy. Stejně jako v dalších zemích Evropy došlo i na našem území k založení univerzity Karlem IV. V roce 1348. (srov. Holoušová, Petrová in Kantorová, 2010, s. 67)

Novodobá česká počáteční škola obecná prošla dlouhodobým vývojem vycházejícím z odkazu J. A. Komenského, který vytvořil první sjednocený, humanistický, moderní vzdělávací systém.

Vývoj vzdělávacího systému je úzce spjat s existencí Rakousko-uherské monarchie, především s tereziánskými reformami, kdy byl zaveden tříступňový systém škol v roce 1774. V roce 1781 byl za Josefa II. zaveden nový studijní řád, který zavedl němčinu i do latinských gymnázií. V roce 1869 došlo k prodloužení školní docházky na osm let a v roce 1886 k rozdělení na základní fázi do 14 let a na střední školy (gymnázia, reálná gymnázia, později také reformně reálná gymnázia).

Školství plně záviselo na existenci Rakouska-Uherska a teprve vznik Československa diskriminaci ukončilo, kdy v roce 1918 nedošlo ještě k velkým změnám, aby určité změny přinesl až tzv. Malý školský zákon z roku 1922. Ve dvacátých a třicátých letech 20. století i pod vlivem dalších evropských zemí a Spojených Států došlo k rozvoji reformní pedagogiky, která se snažila i o reformu ve školách, tzv. jednotné školy. Pokud se vrátíme ke srovnání s Finskem, nelze si nevšimnout podobnosti s reformou vzdělávání ve finském školství od 70. let dvacátého století. I zde se jedná o jednotnou školu, prostupnou jednotlivými typy.

Reformní snahy byly přerušeny okupací Československa, kdy došlo k celkovému úpadku a tlaku na výuku němčiny, kdy se zvyšoval počet hodin německého jazyka i k výuce některých předmětů v němčině.

Poválečné období se vyznačovalo návratem k předválečnému stavu a školy postupně začaly pracovat dle nových osnov. Po únoru 1948 bylo veškeré školství sjednoceno, ne ale ve smyslu jednotné školy finského typu nebo jednotné školy reformních snah 30. let 20. století, ale centrálním řízením a plánováním. Měnila se délka povinné školní docházky v letech 1948, 1953, 1960, a 1984, docházelo k prodloužování i krácení délky školní docházky, aby po roce 1990 byla zavedena devítiletá školní docházka, která trvá dodnes.

V souvislosti s Finskem a integrací žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami je nutné zmínit i rozvoj oblasti speciálního školství, který nastal po roce 1990. Jednalo se o školy, které poskytovaly vzdělání těm, kteří mají právo na vzdělání, jehož obsah, metody a formy odpovídají jejich potřebám nebo možnostem. V současnosti jsou tito žáci integrováni do

běžných škol a jsou vzdělávání s třídním kolektivem, mají stále právo na úpravu učebního obsahu a také na pomoc a podporu asistentů či školních speciálních pedagogů nebo školních psychologů.

2.2 Vzdělávací reforma

České školství stejně tak jako finské procházelo ve své historii celou řadou reforem, které výuku ovlivňovaly jak v pozitivním, tak i v negativním smyslu. K největšímu počtu reforem došlo po druhé světové válce přesněji mezi lety 1960-1980. Ve zmíněných šedesátých letech se předpokládalo, že vzdělávací reforma by mohla pomoci v oblasti sociální politiky. (srov. Rabuřicová, 1999, s.3n.) Se zvyšující se životní úrovní úměrně stoupal zájem rodičů o vzdělání svých dětí. Tak jako je toto období vnímáno (podobně jako v politice) obdobím optimismu, uvolnění, a školství tak mělo přirozeně přispět k intelektuálnímu růstu.

Sedmdesátá léta byla i ve školství poznamenána normalizací, velkým nárůstem počtu žáků a studentů, který přinesl zhoršení podmínek pro studium. Povinná školní docházka na základní škole se v roce 1976 zkrátila na osm let, výuka matematiky přinesla tolik diskutované množiny a cizí jazyky se omezily na výuku ruštiny od pátého ročníku, v některých školách se nabízely jazyky v nabídce povinně volitelných předmětů v osmém ročníku.

Osmdesátá léta, především druhá polovina je charakteristická znovu objevením principu tržní ekonomiky, opět dochází k prodloužení povinné školní docházky ve smyslu osmi povinných let na základní škole a čtyř na nějakém typu školy střední.

Po roce 1989, tedy v devadesátých letech je hlavním tématem rovné vzdělávací příležitosti, období se vyznačuje tendencemi sjednotit Evropu – existence Evropské unie a jejího postupného rozšiřování. Počátek milénia je pak charakterizován a ovlivněn vstupem České republiky do Evropské unie a řadou vzdělávacích strategií a summitů, z nichž je možné zmínit např. lisabonský summit a tzv. Lisabonskou strategii z roku 2000 – využití evropského potenciálu, který byl podnětem pro vytvoření několika dokumentů, z nichž lze jmenovat např. Národní program rozvoje vzdělávání v České republice, tzv. Bílá kniha (2001). Na ni navazovala Strategie vzdělávací politiky 2020 a v současné době hojně diskutovaná Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030+, která cílí na dva strategické cíle:

- Zaměřit vzdělávání více na získávání kompetencí potřebných pro aktivní občanský, profesní i osobní život
- Snížit nerovnosti v přístupu ke kvalitnímu vzdělávání a umožnit maximální rozvoj potenciálu dětí, žáků a studentů. (srov. msmt.cz)

Reformy jako takové lze nazírat z různých úhlů, můžeme mluvit o reformách ve smyslu modernizace, nápravy, reformy strukturální a systémové. (srov. Kalous, 2007, s.24) Příkladem nápravy mohou být právě devadesátá léta minulého století, kdy krátce po roce 1989 došlo k úpravám normalizačního a totalitního školství, kdy se změny dotkly personální otázky, ale i obsahové. Velké změny nastaly právě ve výuce cizích jazyků, kdy téměř „ze dne na den“ došlo ke zrušení výuky ruského jazyka a zavedení výuky anglického jazyka, který dominuje i

v současném školství. Zrušeny byly předměty jako branná výchova, výuka marxismu-leninismu, k úpravám došlo ve výuce dějepisu, občanské výchovy i zeměpisu. Změny proběhly bez jakéhokoli programu či souvislostí, ale jako pochopitelná reakce na historické změny.

Modernizace byla nevyhnutelná ve smyslu dohánění standardů běžných v západních zemích, týkaly se změn v kurikulu, vybavení škol doznalo také velkých změn, velký posun pak nastal ve výukových metodách právě např. při výuce jazyků, a v současné době je velkým tématem digitalizace a digitální kompetence.

Strukturální reformy se netýkají pouze změn kurikula nebo o modernizaci výukových metod, jde o změnu systému jako takového, kdy jde např. o prodloužení povinné školní docházky, změn studijních oborů či vznikem nových vzdělávacích institucí, jakými jsou např. vyšší odborné školy, které vznikly v roce 1995. Systémové změny pak dobře charakterizuje schválení Školského zákona v roce 2004.

2.3 Struktura vzdělávacího systému

ISCED 0

Raná péče je v České republice zajišťována dětskými skupinami, jejichž činnost je vymezena vyhláškou Ministerstva práce a sociálních věcí, jejich zřizovatelem mohou být jak státní, tak i soukromé instituce. Dětské skupiny mohou využívat rodiče dětí od šesti měsíců do šesti let věku dítěte, děti starší pěti let však navštěvují dětské skupiny zcela výjimečně, protože od pěti do šesti let navštěvují povinné předškolní vzdělávání.

Předškolní vzdělávání probíhá v mateřských školách a je určeno dětem od dvou do šesti let. Poslední rok docházky do mateřské školy je povinný. Některé šestileté děti s odkladem povinné školní docházky nebo i některé pětileté děti mohou navštěvovat přípravné třídy, které ale nejsou úplně běžnou praxí. Většina takových dětí navštěvuje mateřskou školu.

ISCED 1-2

Stejně jako ve Finsku trvá povinná školní docházka devět let, jedná se o primární vzdělávání a nižší sekundární vzdělávání. Základní vzdělání je realizováno v základních školách, které jsou rozděleny na

- první stupeň – primární vzdělávání – 1. až 5. třída
- druhý stupeň – nižší sekundární vzdělávání – 6. – 9. třída

Základní školy navštěvuje téměř 90% populace.

Víceletá gymnázia jsou instituce, kde dokončuje svoje základní vzdělání cca 11% populace, jedná se o osmiletá nebo šestiletá gymnázia, která pro uchazeče organizují přijímací zkoušky. Na osmiletá gymnázia jsou přijímáni děti po skončení páté třídy, na šestiletá po skončení sedmé třídy, v obou případech je podmínkou úspěšné složení přijímacích zkoušek. Malé procento žáků také může absolvovat základní vzdělání v osmiletých tanečních konzervatořích.

ISCED 3

Vyšší sekundární vzdělávání probíhá především na středních školách různého typu, jedná se o všeobecné školy – gymnázia a střední odborné školy, které pokrývají široké spektrum nejrůznějších oborů. Obory mohou být ukončeny maturitní zkouškou, výučním listem či závěrečnou zkouškou, záleží na typu dané střední školy. Absolventi všeobecných oborů většinou pokračují ve studiu na terciární úrovni, stejně tak i tři pětiny absolventů odborných středních škol. Podmínkou přijetí na střední školu je úplné základní vzdělání a úspěšné absolvování přijímacího řízení, které je v současné době organizováno formou státních přijímacích zkoušek, další podmínky přijetí jsou pak v benevolenci střední školy.

ISCED 5-6

Terciární vzdělávání je rozděleno na vysokoškolské a vyšší odborné, podmínkou přijetí je úspěšné složení maturitní zkoušky a splnění požadavků přijímacího řízení dané daným typem vysokoškolské instituce. Programy, které se studují na vysokých školách zahrnují bakalářský, magisterský či doktorský studijní program. Vyšší odborné školy přijímají studenty na základě splnění maturitní zkoušky a končí absolutoriem. Většina typů škol neumožňuje absolvování např. bakalářského studijního oboru a pokračování na odlišném typu magisterského oboru. Neexistuje taková prostupnost, jaká byla zmíněna ve finském školství.

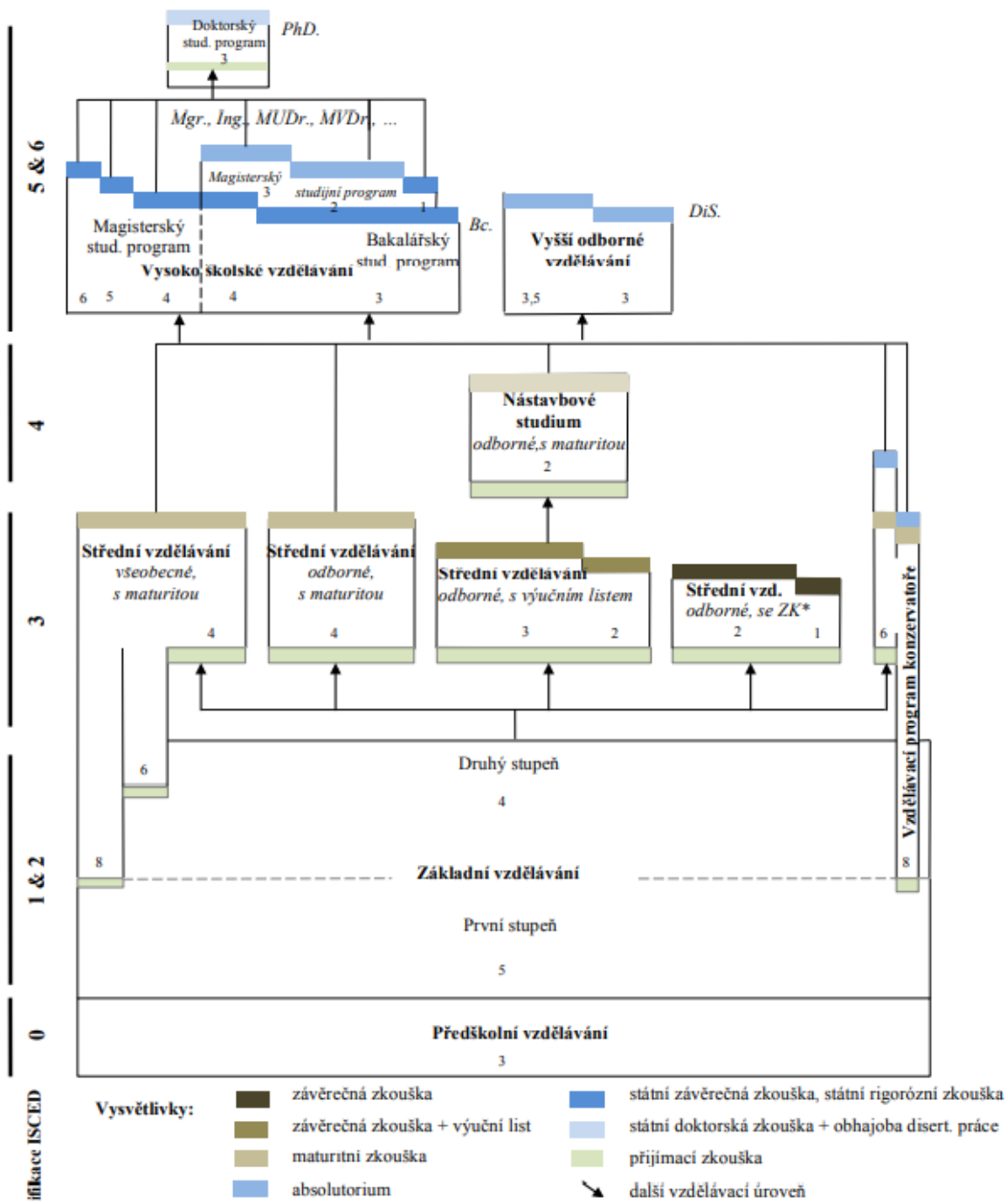
Celoživotní vzdělávání

Vzdělávání dospělých se uskutečňuje ve všech oblastech vzdělávání, zahrnuje profesní vzdělávání, dále vzdělávání zájmové zaměřené na rozvoj dovedností nebo na volnočasové aktivity. Celoživotní vzdělávání je zajišťováno státními i soukromými institucemi. (srov. eurydice.eu)

Shrnutí:

I historický vývoj významně ovlivnil školský systém v Česku – vznik ČSR, II. světová válka, doba normalizace a znovu budování demokratického systému po roce 1989 se odrazily v potřebě či nepotřebě vzdělané společnosti.

Strukturu českého školského systému znázorňuje následující graf:

3. Cíle a priority současné vzdělávací politiky

3.1. Finsko

Stejně jako další členské státy Evropské unie, i Finsko prochází v současné době úpravou vzdělávacího systému, která souvisí s rokem 2016, kdy vstoupil v platnost zcela nový *Národní vzdělávací plán pro základní vzdělávání*, který opět zdůrazňuje nutnost smysluplnosti vzdělávání jako takového. Program reaguje na aktuální problémy, ještě více připomíná, jedinečnost a individualitu žáků. Větší důraz má být kladen na prostředí, které bude dostatečně podnětné, aby pomohlo každému žákovi k rozvoji v rámci osobních možností každého z nich.

Součástí dokumentu je i hodnocení, které je nezbytnou součástí procesu učení. Nejde ale o srovnávání jednotlivců, hodnocení má vést k podpoře žáka a vést jej v procesu učení. Integrované má být na konci šestého ročníku a devátého ročníku, kdy jde o posouzení plnění osnov. Žáci za pomoci pedagogů mají dojít k zamyšlení a posouzení vlastního procesu učení v porovnání s dosažením cílů. Mají tak rozpoznat svoje silné i slabé stránky. Úkolem pedagoga je poskytnout takové příležitosti pro rozvíjení schopnosti sebehodnocení a hodnocení druhých tak, aby oba aktéři byli schopni hodnocení přijímat a konstruktivně podávat i zpětnou vazbu. (srov. oph.fi)

Prioritou zmiňovaného programu je pak zavedení tzv. integrované výuky, jejíž cílem je dávat do souvislostí a pochopit vztahy mezi učebním obsahem. Zde jsou zmíněné tzv. příčné kompetence, které symbolizují cíle vzdělávání a dotýkají se tak kompetencí potřebných pro život, jde tedy o schopnosti, dovednosti a hodnoty žáka. Fakticky během výuky jde o propojení jednotlivých předmětů, např. dějepisu a informačních technologií, či jazyka a zeměpisu apod. Nejedná se ale, tak jak možná někdy mylně prezentují média, o sloučení předmětů do jednoho bloku, výuka stále zůstává i podle nového plánu rozčleněna do jednotlivých předmětů a rozvrhu. Cílem je tedy zavádění mnohotematických celků, které ale jednotlivé předměty nenahradí, ale budou je doplňovat. Každý žák by se takové výuky měl účastnit alespoň jednou za rok. Dříve se byly takovými mnohotematickými celky speciální projektové dny, s novou strategií by se ale měly stát pevnější součástí rozvrhu.

Nejde jen o předměty, jde o dovednost aplikovat nabyté znalosti a uvědomit si jejich význam ve vlastním životě žáků, společnosti, kde žije i širší globální souvislosti. Důležitost je připisována také spolupráci různých věkových skupin, spolupráci s dospělými, protože nejdůležitější je právě interakce školy a společnosti. Součástí výuky jsou exkurze a spolupráce s místní komunitou. (srov. empatia.cz)

Podstatnou součástí je pak podpora žáků ve vzdělávání, která významně zkvalitňuje kvalitu školství. Cílem takové podpory je zmenšit rozdíl mezi nejlepším a nejhorším žákem. Ti slabší dosahují lepších studijních výsledků, o podpoře nadanějších talentovaných žáků se vede ve Finsku diskuse.

I ve Finsku existuje speciální školství – jedná se o samostatné školy, třídy přidružené k běžné základní škole, nebo jsou žáci zařazeni do běžné třídy, kde se jim ale dostává pomoci

speciálního pedagoga či asistenta nebo školního psychologa. S ohledem na závažnost a míru nutné pomoci je podpora rozdělena do tří úrovní:

- obecná podpora učení
- intenzivní podpora učení
- speciální podpora

Ve zkratce lze jednotlivé typy podpory charakterizovat jako takové, které si kladou za cíl, aby každý žák měl možnost zažít úspěch. Obecná podpora míří a snaží se zachytit počínající obtíže žáka a pomoci s jejich nápravou co nejdříve. Pokud se tato forma podpory již nejeví jako dostačující, v tomto případě je vytvořen individuální vzdělávací plán, kde pedagog stanoví cíle, popíše spolupráci a jednotlivé kroky k dosažení cíle. Poslední typ podpory je doporučen dle posudku psychologa nebo jiného specialisty, kromě zpracování individuálního vzdělávacího plánu, mají tito žáci své učební osnovy a definované kompetence, ke kterým během základního vzdělávání mají dojít. (srov. Oph.fi)

Na závěr je nutné dodat, že v souvislosti se systémem podpory platí princip tzv. pozitivní diskriminace. Pokud má škola více žáků, kteří vyžadují nějaký stupeň podpory, tím více finančních prostředků škola dostane. (srov. nuv.cz)

Shrnutí:

Reforma školského systému podléhá neustálým úpravám od doby svého zavedení. Hlavní princip rovnosti příležitostí pro každého žáka zůstává nejen zachován, ale je více podporován a zdůrazněn právě současnou úpravou vzdělávacího systému a systémem podpory.

3.2 Česká republika

Priority české vzdělávací politiky jsou v současné době soustředěny do diskusí o dokumentu *Strategie vzdělávací politiky České republiky 2030+*. Plánem MŠMT je modernizace škol, jejich metodické vedení. V dokumentu je zmíněna nutnost tzv. provzdušnění objemu učiva, které má vést k využití nových metod přípravy a hodnocení žáků, kteří mají být vybaveni znalostmi, dovednostmi a postoji využitelnými v osobním i profesním životě. Zdůrazňuje rovněž nutnost kvalitní přípravy budoucích pedagogů a podpory stávajících pedagogů, stejně jako v předchozích letech se opět objevuje požadavek snížení administrativní zátěže škol.

Úkolem Strategie 2030+ je stanovit cíle vzdělávání, směr rozvoje školství a investic v časovém období 2020–2030. Časový úsek 2020–2023 je stanoven jako implementační období. Dokument je často diskutován v médiích, jsou ustaveny pracovní skupiny, které připravují jeho postupné zavádění.

Jádrem dokumentu jsou strategické cíle a strategické linie. Cíle zahrnují zaměření na získávání kompetencí potřebných pro aktivní občanský, profesní i osobní život. Jedná se např. o orientaci ve velkém množství nových informací, jejich zpracování i aplikaci, na druhé straně zmiňuje problém zahlcování žáků a studentů informacemi, které nedokáží využít. Druhý cíl se týká snížení nerovností v přístupu ke kvalitnímu vzdělávání. Dokument si klade za cíl (podobně jako reforma vzdělávacího systému ve Finsku v 70. letech), aby vzdělávání přestalo být závislé na sociálním statusu rodičů stejně tak sjednotit výsledky vzdělávání napříč regiony. Dokument také zmiňuje snížení počtu žáků, kteří vzdělávací systém předčasně, zvýšit šance na úspěch bez ohledu na jakákoli omezení či znevýhodnění, ale i posílit nadané a talentované školy v rámci výuky na běžné základní škole.

K dosažení výše uvedených cílů však musí existovat cesty, jak jich dosáhnout. V dokumentu jsou tak zmíněny tzv. strategické linie, kdy např. provzdušnění učiva je proměna obsahu vzdělávání ve smyslu stanovení klíčového učiva a učiva rozšiřujícího. Hlavní myšlenkou je důraz na opakování a procvičování klíčového učiva a individualizaci výuky.

Druhá strategická linie je zaměřena na podporu pedagogických pracovníků, zmíněn je profesní standard učitele a ředitele, kariérní řád a sjednocení poradenského systému na školách. Linie se také zaměřuje na přípravu budoucích pedagogů a začínajících pedagogů.

Třetí linie pak představuje zvýšení odborných kapacit a jejich spolupráce. Jedná se o zavedení středního článku podpory, který by měl za úkol podporovat školy metodicky, poskytovat informace, právní poradenství, kooperace mezi školami apod. Týmy odborníků by měly začít pracovat v polovině roku 2023 a má vzniknout celkem čtrnáct podpůrných týmů. (srov. novinky.cz)

Jedním z posledních témat je pak financování škol a finanční ohodnocení pedagogů a dalších pedagogických pracovníků. Dokument navrhuje navýšení finančních prostředků jak v oblasti zvýšení atraktivnosti učitelského povolání, ale i celkové navýšení finančních prostředků v oblasti vzdělávání, které povede k realizaci nezbytných opatření v obsahu a způsobu vzdělávání, podpoře inovativní výuky, proměně hodnocení vzdělávacích procesů i rozvíjení celoživotního učení, a v neposlední řadě snižování vzdělanostních nerovností. (srov. edu.cz)

Shrnutí:

Dle strategických plánů je Česká republika v porovnání s Finskem o krok pozadu. Požadavek snižování vzdělanostních nerovností Finsko začlenilo do vzdělávací reformy na počátku sedmdesátých let, stejně jako požadavek tolik diskutované inkluze byl do systému zařazován postupně, ale již v sedmdesátých letech. Zmíněná Strategie 2030+ je v současné době předložena diskuzi odborné veřejnosti a s její implementací bude probíhat postupně. Pokud se týká jazykové výuky, uvažuje se o zrušení druhého povinného jazyka, který je v současné době vyučován na druhém stupni základních škol a dle názorů části odborné veřejnosti je jeho zvládnutí pro některé žáky obtížné.

4. Specifika jazykového vzdělávání

4.1 Výuka jazyků ve Finsku

Výuka jazyků patří v současné době k velmi podstatné části součásti vzdělávání, a to na všech stupních a typech škol. Jak již bylo zmíněno v historických souvislostech: specifická situace finských škol a dvou oficiálních jazyků – finštiny a švédštiny vyžaduje, aby každý žák základní školy studoval jeden z oficiálních jazyků – finštinu nebo švédštinu a dále jeden cizí jazyk, kterým je zpravidla angličtina. Literatura uvádí, že devadesát procent žáků volí právě angličtinu jako jediný cizí jazyk. Je to zcela určitě ovlivněno pozicí angličtiny ve světě, jako jazyka *lingua franca*, který je jazykem globální komunikace a je tak vnímán jako dostačující při výběru studia cizího jazyka. Na rozdíl od České republiky, kde se určitým způsobem rozvíjí i studium dalších cizích jazyků, situace ve Finsku vykazuje určitou stagnaci. (srov. oph.fi)

První kontakt s cizím jazykem probíhá na základní škole. Rozdílný přístup vykazují školy finské – tedy ty, kde se vyučuje ve finštině, zde se začíná s cizím jazykem nejpozději ve třetí třídě a většinou jde o angličtinu. Oproti ve školách, kde se vyučuje ve švédštině, žáci většinou volí finštinu. Podobně jako v České republice většina škol ve Finsku začíná s výukou cizího jazyka dříve, a to v první nebo v druhé třídě. Rok 2020 je pak rokem, kdy se s cizím jazykem bude povinně začínat v prvním ročníku.

Národní kurikulum nestanovuje, jaké cizí jazyky mají být ve školách vyučovány, zde mají školu svobodu volby. Počet hodin týdně rovněž není stanoven, je stanoven pouze celkový počet hodin, kdy celkový počet na základní škole činí 627. Výsledky vzdělávání v jazycích jsou hodnoceny průběžně a známky se pak objevují na vysvědčení. Zvládnutí jazyka je však určeno CEFR (Společným evropským referenčním rámcem jazyků), a to po ukončení 8. ročníku základního vzdělávání. (srov. Průcha, 2015, s. 110)

Pro pochopení výuky jazyků je důležité specifikovat Společný evropský referenční rámec podrobněji. Jde o obecný základ pro vypracování jazykových sylabů, směrnic pro vývoj kurikul, rámec se týká jazykových zkoušek a učebnic v celé Evropě. Zjednodušeně řečeno, pokud dle CEFR student dosáhne určité úrovně, je zřejmé, na jaké úrovni jeho jazykové znalosti jsou. Rámec popisuje, co se musí student naučit, aby jazyk používal ke komunikaci efektivně, a jaké znalosti a dovednosti musí dále rozvíjet. Popis je rozšířen i o kulturní kontext, do něhož je jazyk zasazen. Pokrok při studiu je tedy měřitelný jak při studiu na škole, ale i v rámci celoživotního učení.

Přehled úrovní:

- A0 – bez jazykové znalosti
- A1 – Jde o úroveň začátečníka, který rozumí známým a zcela základním frázím, které také dokáže používat. Jde např. o umění se představit, vyjádření základních informací o sobě i ostatních, umí na jednoduché otázky odpovědět, ale umí je i klást.
- A2 – uživatel jazyka této úrovně rozumí často používaným výrazům vztahujícím se k oblastem, které se ho týkají. Ve srovnání s úrovní A1 se oblasti znalostí rozšiřují

např. o místopis či zaměstnání, také o jazykovou dovednost týkající se vyjadřování např. minulosti. Uživatel jazyka této úrovně umí např. jednoduchým způsobem popsat svou vlastní rodinu, záležitosti týkající se jeho nejnaléhavějších potřeb.

- B1 – rozumí běžným tématům, se kterými se pravidelně setkává ve škole, v práci, ve volném čase atd. Jeho jazykové dovednosti dokáže využít při cestování, ale i psaní jednoduchého textu, pokud se týká témat, která dobře zná nebo která ho zajímají. Dokáže vyjádřit a popsat svoje zážitky, události, sny plány, naděje a cíle, které umí vysvětlit a odůvodnit.
- B2 – uživatel jazyka, který dosáhl této úrovně, je schopen porozumět hlavním myšlenkám složitých textů konkrétních i abstraktních témat. Konverzuje plynně a spontánně s rodilými mluvčími, aniž by došlo k nějakému zjednodušování promluv ze strany rodilého mluvčího. V psané podobě realizuje srozumitelné podrobné texty na nejrůznější témata, dokáže vysvětlit svůj názor a uvést řadu skutečností, kterými svůj názor podpoří.
- C1 – pohotově se dokáže vyjadřovat bez zjevného zaváhání a hledání výrazů, jazyk efektivně využívá pro společenské, akademické a profesní účely. Umí napsat text o složitých tématech, čímž prokazuje schopnost kompozice, ovládá prostředky koheze i spojovací výrazy.
- C2 – jde o úroveň srovnatelnou s úrovní používání jazyka rodilými mluvčími. Snadno se orientuje v promluvách i v textu, dokáže shrnout informace, dokáže polemizovat, plynně a spontánně se vyjadřuje a rozlišuje jemné významové odstíny i ve složitějších situacích. (srov. coe.int)

Jak již bylo zmíněno, všichni žáci ve finských školách mají povinnost studovat alespoň dva cizí jazyky, jde tedy o druhý národní jazyk – finštinu či švédštinu – závisí, zda navštěvují školu, kde se vyučuje ve finštině, nebo školu, kde se vyučuje ve švédštině, a další cizí jazyk. První volbou je angličtina, která převládá na všech typech škol. Důvodem také může být neexistence dabingu ve finských televizních kanálech či filmových představeních. Úroveň ovládnutí angličtiny je tedy setrvale na vysoké úrovni, zatímco zájem o ostatní jazyky upadá. Odborníci v posledních letech zkoumají možnosti, jak motivovat finské studenty ke studiu dalších jazyků, je ale také dlužno dodat, že tam kde není poptávka, nebývá ani nabídka. I finské školy jsou omezeny personálními možnostmi a mohou nabízet pouze ty jazyky, na které mají aprobované učitele.

Výuka jazyků na základní škole na úrovni A1 běžně začíná ve třetím ročníku. Poměrně novou záležitostí, která je součástí strategického dokumentu týkajícího se výuky jazyků (The Government Key Project for Languages), je povinnost začít s výukou cizího jazyka již od prvního ročníku. Opírá se tak o celou řadu výzkumů tzv. citlivého období, které u výuky cizího jazyka nastává v raném dětství a přetrvává do puberty cca do 15 let věku jedince. Mozek tak malého dítěte je již připraven a možná i předurčen k tomu, aby mohl podporovat učení jazyka. (srov. oph.fi)

Výzkumy také dokazují, že děti v nižším věku nemají zábrany komunikovat i s minimem toho, co se zatím naučily, odpadá zde ta známá zkušenost studentů jazyka, kdy váhají v případě, že

by mohli udělat chybu. Zmíněný program pak také předpokládá, že pokud student začíná s jazykem v raném věku, bude mít větší motivaci ke studiu i ve věku pozdějším.

Pokud dojde k osvojení cizího jazyka co nejdříve, školy budou mít tak možnost vyučovat další předměty v cizím jazyce.

Současný stav výuky jazyků, kromě škol, které již začaly s výukou v prvním ročníku dle pilotního programu, začíná ve třetím ročníku, kdy jde o povinný cizí jazyk na úrovni A1. V šestém ročníku jde o povinný jazyk na úrovni B1. Základní školy mají možnost vyučovat i volitelný jazyk na úrovni A2 ve čtvrtém až pátém ročníku. Ve finsky mluvících školách jde většinou o výuku švédštiny.

Systém výuky jazyků:

- A1 jazyk – povinný – v první třídě – nově dle zmiňovaného programu
- v šestém ročníku si mohou žáci vybrat další cizí jazyk
- nejpozději v sedmém až devátém ročníku si pak žáci musí zvolit švédštinu, pokud již s výukou nezačali v nižším ročníku

Více než 90 % všech žáků základních škol ve Finsku si volí angličtinu jako první cizí jazyk, ve školách, kde se mluví a vyučuje švédsky jde pak o finštinu. Pouze velmi malé procento, uvádí se něco kolem 1 % si pak volí němčinu nebo francouzštinu – nejvíce pak v oblasti hlavního města, kde jde pak o větší skupinu těch, kteří volí francouzštinu. Také se objevuje větší zájem o studium španělštiny a ruštiny (u ruského jazyka je ale otázka, zda v době probíhající války zájem naopak neupadá).

Jak již bylo zmíněno, počet výuky jazyka není pevně dán, školy pak mají vlastní volbu v tom, jak tyto hodiny rozdělit mezi jednotlivé předměty, např. ve třetím až šestém ročníku jde celkem o 228 hodin, v sedmém ročníku 399 hodin.

V souvislosti s výukou jazyků je také nutné zmínit výuku finštiny pro Laponce, kteří tvoří etnikum sídlící v severních oblastech Finska a jde o malou skupinu obyvatel – uvádí se šest až osm tisíc obyvatel, mají povinnou výuku finštiny, která jim má zajistit možnost plnohodnotného uplatnění ve finské společnosti. Výuka začíná v prvním či druhém ročníku a pokračuje plynule do vyšších ročníků, jsou zde přesně vymezené cíle v komunikačních i jazykových dovednostech. Výuka laponštiny (mateřského jazyka) se realizuje od prvního ročníku. (srov. Průcha, 2015, s.109)

Vzdělávání imigrantů je určeno kurikulem pro základní vzdělávání, jedná se o žáky, kteří se do Finska přistěhovali nebo se ve Finsku narodili, ale v rodině cizinců. Za naprosto zásadní je považována nutnost, aby tito žáci zvládli finštinu či švédštinu. V praxi to vypadá tak, že jsou žáci zařazováni do zvláštních tříd, kde po dobu jednoho školního roku si osvojují jazyk. Školy sestavují ve spolupráci s rodinami individuální vzdělávací plán, jehož součástí je např. postupné začleňování žáka do běžné třídy – v prvním roce např. do výuky výchovných předmětů – tělocviku či výtvarné výchovy, nebo cizího jazyka, pokud jde o výuku angličtiny. Po ovládnutí jazyka jsou pak dle svých schopností začleňováni do běžné třídy.

4.2 Metody jazykové výuky

Základní metodou výuky jazyka je užívání jazyka v nejrůznějších situacích – tedy je zřejmý důraz na komunikativní formu výuky jazyků. Škola je prvním místem, kde se žáci setkávají s cizojazyčným kontextem. Jazykové povědomí se tak vztahuje k pochopení klíčové role jazyka ve výuce, jako prostředku interakce, spolupráce, socializace i vytváření vlastní identity. Jazyk je tak běžnou součástí školního dne a ve velké míře se využívá metody CLIL (Content and Language Integrated Learning), která má pozitivní dopad na jazykové dovednosti. Zmíněná metoda patří k významným trendům současného školství, kdy spojuje výuku daného předmětu a výuku cizího jazyka. Dochází tak k propojení jazykové výuky a vyučovaného předmětu. Mezi nesporné výhody patří přirozené prostředí pro výuku a rozvoj cizího jazyka. Nelze ji však zaměňovat za výuku nejazykového předmětu v cizím jazyce nebo jako výuku jazyka na základě témat z odborných předmětů. Je důležité zdůraznit, že v jazykové výuce jde především o rozvoj základních dovedností: čtení, psaní, mluvení a poslech. Při výuce nejazykového předmětu jsou právě tyto dovednosti prostředkem k získání nových informací. Právě této dovednost, jak již bylo zmíněno, je klíčovou při osvojování jazyka, kdy je jazyk využíván v běžných situacích. (srov. clanky.rvp.cz)

Nové kurikulum zdůrazňuje roli motivace v jazykové výuce, podporuje tandemovou výuku i výměnné pobyty využívané ke zdokonalení se v cizím jazyce. Zatímco pozice angličtiny je neměnná, zmíněná podpora se týká dalších volitelných předmětů a ke směřování k tzv. multilingvistu. Bohužel se ukazuje, že na středních školách jsou již jazyky v útlumu, čímž je narušena kontinuita ve výuce jazyka. Kde není potřeba, chybí motivace. Stupeň ovládnutí jazyka (angličtiny) je na základní škole (na základě popsaných metod) vysoký. Žáci jsou zvyklí vnímat angličtinu jako součást běžného života, např. i z důvodu nedabování filmů do finštiny.

Více ke konkrétním případům metod výuky jazyka se věnuje praktická část.

4.3 Vyučující jazyků

Učitelská profese ve Finsku patří k prestižním povoláním a je jedno z nejpobulárnějších mezi finskými studenty. Různé výzkumy a šetření ukazují, že se jedná o jedno z nejžádanějších vysokoškolských studií. Je tedy pochopitelné, že ke studiu jsou přijímáni jen ti nejlepší uchazeči. Do škol pak nastupují jen ti nejlepší z nejlepších, kteří ve své profesi většinou setrvávají celý svůj profesní život.

Vyučující jazyků mohou být učitelé primárních – základních škol, tedy od prvního do šestého ročníku, dále učitelé předmětů, kteří vyučují předměty ve vyšších ročnících základní školy – sedmý až devátý ročník. Běžnou praxí bývá, že učitelé základních škol, kteří se věnují výuce jazyků, většinou učí jazyk ve více třídách, nejen ve třídě, kde jsou třídními učiteli. (srov. Průcha, 2015, s.111)

Do škol pak nastupují absolventi, kteří mají magisterský titul, studium obvykle trvá pět let. Ve Finsku je historicky učitelství považováno za poslání. Pokud se vrátíme k historickým souvislostem, Finsko patřilo nejdříve Švédsku, poté Rusku, kdy systém vzdělávání měl podpořit finskou nezávislost a autonomii, učitelé tedy již tehdy měli obrovskou prestiž. Znakem této profese je tedy kompetentnost. Studenti pedagogických oborů do škol nastupují až po dokončení studia. Pokud se ve škole objeví před dokončením studia, působí jako asistenti nebo suplující učitelé. Je samozřejmé, že během studia musí absolvovat povinnou praxi, která pro primární školy představuje 15 % v rozsahu studia, 30 % pak u učitelů vyučujících předměty na vyšším stupni základní školy a na škole střední. (sro. Kosová, Tomengová, 2015, s. 29)

S historií Finska souvisí i autonomie učitelské profese, kdy se zaváděním reformy v sedmdesátých letech minulého století většina učitelů nebyla nakloněna tomu, aby se měla řídit pokyny, jak mají učit. Přesto v současném finském školství neexistuje žádný kontrolní orgán podobný České školní inspekci. Systém jednotného vzdělávání byl upevněn, v roce 1985 bylo zavedeno rámcové kurikulum, které dává obcím širší možnosti ve výkladu národního kurikula. (srov. theeducationist.info)

V neposlední řadě je také nutné zmínit fakt, že budoucí učitelé jsou během svého studia systematicky vedeni k tomu, aby byli schopni porozumět nejnovějším výzkumným myšlenkám a naučili se s nimi pracovat. Předpokládá se, že učitelé potřebují mít hlubší znalost oboru, který studují a který budou v budoucnu vyučovat, potřebují kritický nadhled. (srov. Průcha, 2015, s.111)

Úvazek učitele jazyků se běžně pohybuje v rozmezí 18-20 hodin, na primární škole pak 24 hodin.

Shrnutí:

Finsko je zemí, kde si vzdělání váží a neváhají do něj investovat vše, co je třeba. Finský přístup k ranému vzdělávání, kdy děti začínají základní školu v sedmi letech znamená, že téměř všechny děti zvládají nároky školního kurikula už od počátku školní výuky a pokud se zvládáním mají problémy, existuje systém pomoci.

Pro učitele finských škol jsou splněny všechny podmínky pro jejich vnitřní motivace, ač se jedná o zmíněnou autonomii, kompetentnost, pocit sounáležitosti, smysluplnosti učitelské práce, pak si fakulty mohou vybírat nejlepší uchazeče a školy jen ty nejlepší učitele, na druhé straně pak poskytnout učitelům naprostou svobodu.

5. Specifika jazykového vzdělávání v České republice

5.1 Výuka jazyků v České republice

Stejně tak jako ve Finsku patří jazykové vzdělávání k zásadním prioritám vzdělávání především v základním a středním školství.

V roce 2005 vláda České republiky schválila *Národní plán výuky cizích jazyků na období 2005–2008*. (srov. aplikace.msmt.cz) Cílem zmíněného dokumentu je vytvářet odpovídající podmínky pro zvýšení jazykových znalostí a jazykových kompetencí obyvatelstva České republiky, aby občané dovedli porozumět a komunikovat v cizích jazycích. Plán stanovuje několik linií, které by měly vést k naplnění zmíněného cíle. Plán zmiňuje nutnost zajištění dostatečného počtu kvalifikovaných učitelů jazyků a jejich soustavné další vzdělávání, rozšíření a aplikace moderních výukových metod, zpracování kvalitních výukových materiálů v tiskové i multimediální formě, široké využití informačních a komunikačních technologií pro realizaci kombinovaných a distančních forem jazykového vzdělávání prostřednictvím e-learningu, umožnění učení se jazykům i znevýhodněným vrstvám obyvatelstva (např. tzv. „jazykové poukázky“ pro ženy vracející se do práce po mateřské dovolené).

Školy začaly vytvářet na základě nově schváleného *Rámcového vzdělávacího programu (RVP)* svou vlastní koncepci výuky cizích jazyků. Ve školním roce 2007–2008 postupovaly školy ve výuce jazyků již podle vlastních připravených školních plánů. Prvním cizím jazykem se stala angličtina. Výuku dalšího cizího jazyka školy zajišťovaly v rámci volitelné výuky a zájmových kroužků.

Od školního roku 2013–2014 MŠMT se druhý cizí jazyk poprvé objevuje jako povinný předmět jako splnění požadavku Evropské komise, kdy by každý občan Evropské unie měl být schopen komunikovat dvěma cizími jazyky. Ve školním vzdělávacím plánu se povinný jazyk zařazuje nejpozději od sedmé třídy a plně podléhá výběru vedení školy, který druhý cizí jazyk se vyučuje. Vychází se většinou z personálních možností dané školy.

Faktickým ukončením tzv. Bílé knihy je nově *Strategie vzdělávací politiky 2020* (srov. vzdělavani2020.cz), která je především klíčovým dokumentem a zároveň podmínkou pro čerpání prostředků z Evropské unie. Dokument obsahuje několik klíčových priorit jako je snižování nerovností ve vzdělávání, dále podpora kvalitní výuky učitele a odpovědné a efektivní řízení vzdělávacího systému. Zmíněná strategie se výuce jazyků a podpoře mnohojazyčnosti již nevěnovala.

Výuka jazyků začíná velmi často ve formě neformálního vzdělávání již v předškolním vzdělávání, ale formální pak začíná až na základní škole. Rané jazykové vyučování, které svým způsobem může navazovat na předškolní výuku, začíná ve většině škol v 1. a 2. ročníku základní školy. Na některých školách probíhá formou odpoledních kroužků, jinde je cizí jazyk s hodinovou dotací výuky zařazen do běžného rozvrhu jako povinná hodina. Otázka efektivity takové výuky je sporná, zvláště v případě, kdy je cizí jazyk vyučován v celé třídě mnohdy

v počtu až třiceti žáků. Národní plán výuky jazyků předpokládá vhodné zařazování cizího jazyka v průběhu celého výukového dne v rámci výuky matematiky, tělocviku či hudební výchovy.

Je zde tedy patrná tendence zařazování výuky cizího jazyka v co nejnižším věku, raný vývoj mateřského, potažmo cizího jazyka spočívá výhradně v osvojování prostředků mluveného jazyka, později – se začátkem základní školy – přistupují u většiny dětí prostředky psaného jazyka. Osvojování mluveného jazyka je chápáno jako přirozený proces, osvojování prostředků psaného jazyka jako proces odvozený, který vyžaduje záměrnou intelektuální aktivitu dítěte. (srov. Nebeská, 1992) S tím úzce souvisí i výuka jazyka, kdy v 1. ročníku se jazyková výuka podobá práci v mateřské škole. Teprve když dítě pochopí vztah mezi fonémy a grafémy daného jazyka, vstupuje do sféry psaného jazyka, je to doba, kdy se rovněž mění způsob práce při výuce cizího jazyka. O metodách práce bude pojednáno později.

Povinně je první cizí jazyk vyučován od třetího ročníku základní školy s hodinovou dotací tři hodiny týdně, druhý cizí jazyk pak nejpozději od sedmého ročníku s hodinovou dotací dvě hodiny týdně. V převážné většině škol bývá prvním jazykem angličtina, druhým jazykem pak němčina, španělština, méně pak francouzština či ruština. Do roku 2013 byl druhý cizí jazyk vyučován v rámci povinně volitelného předmětu či jako předmět nepovinný, v návaznosti na Evropskou unii byl pak druhý jazyk zařazen jako povinný. Na výuku jazyků již na primární úrovni je kladen větší důraz, znalost jazyka otvírá větší obzory a také životní a pracovní příležitosti. Předpokladem může právě být kvalitní jazykový základ, který může základní škola poskytnout.

Cíl výuky cizích jazyků na základní škole tak úzce koresponduje s požadavkem Evropské unie, aby se každý občan byl schopen domluvit dvěma dalšími jazyky kromě jazyka mateřského, tato jazyková vybavenost má tak umožnit bezproblémovou komunikaci s obyvateli ostatních zemí Evropské unie. Výstupní úroveň v pátém ročníku je jazyková úroveň A1 (dle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky) a směřuje k jazykové úrovni A2. V devátém ročníku je cílová úroveň A2 a směřuje k jazykové úrovni B1.

V současné době by každý žák základní školy měl na střední školu nastupovat se znalostí anglického jazyka a se základní znalostí druhého cizího jazyka. Na střední škole by pak měl na znalosti navazovat a více je prohlubovat. Na gymnáziích a středních odborných školách ukončených maturitní zkouškou se pokračuje ve studiu dvou jazyků. Na středních odborných učilištích je vyučován jeden jazyk. Dostupné informace můžeme najít o výuce jazyků na gymnáziích, které jsou podrobně zpracovány v Rámcovém vzdělávacím programu pro gymnázia, u středních odborných škol systém není úplně tak jednotný jako u gymnázií, proto nejlepší orientace týkající se cílů výuky vychází z Rámcového vzdělávacího programu pro gymnázia.

Výuce cizích jazyků na gymnáziu je věnována značná pozornost. Obecně gymnázia připravují studenty na studium na univerzitách či vysokých školách. Od roku 1995 vedle sebe souběžně existují gymnázia čtyřletá, šestiletá i osmiletá. Posledně zmiňovaná navazují na výuku v základních školách od pátého ročníku, stejně tak gymnázia šestiletá bez prvních dvou ročníků. Časová dotace pro výuku jazyků zůstává od 90. let neměnná. Humanitní větve gymnázií mají vyšší hodinovou dotaci pro výuku prvního cizího jazyka.

V *Rámcovém vzdělávacím programu* je jazykům věnována velká pozornost, ve výuce by měl být kladen důraz na komunikativnost, na porozumění nejen cizímu jazyku, ale i cizím kulturám a národům. Jde o prohloubení komunikačních znalostí, které žák získal na základní škole. Vzdělávání v oboru Cizí jazyk na čtyřletém gymnáziu navazuje na úroveň A2, které by měl žák dosáhnout v základním vzdělávání, a směřuje k dosažení úrovně B2 či úrovně vyšší. U oboru Další jazyk navazuje na komunikační úroveň A1 získanou předchozí výukou a směřuje k úrovni, kterou si škola určila ve svém školním vzdělávacím plánu. (srov. msmt.cz)

Střední odborné školství zastoupené velkým množstvím nejrůznějších středních škol zakončených maturitní zkouškou lze charakterizovat z hlediska cílů jazykové výuky především hodinovou dotací, která je věnována jazykům, dále pak očekávanou úrovní zvládnutí cizího jazyka. Pokud porovnáme časovou dotaci u gymnázií a středních odborných škol, za celé studium na gymnáziu jde o celkem dvanáct hodin předmětu „Cizí jazyk“ a stejný počet u předmětu „Další cizí jazyk“, v úplném středním odborném školství je to deset hodin za celou dobu studia, na učilištích pak pouze šest hodin předmětu „Cizí jazyk“. I když se jedná o počty minimální, tzn. povinné výuky, výuce jazyků ve středním odborném školství se nepřikládá takový význam jako na gymnáziích, kdy se výuka jazyků doplňuje volitelnými předměty jako např. konverzace v cizím jazyce. Výjimkou mohou být střední odborné školy, které se např. zaměřují na cestovní ruch, kde zaměření na jazyky může být větší.

Vzhledem k časové dotaci jazyků ve středním odborném školství směřuje očekávaná úroveň zvládnutí cizího jazyka k úrovni B1, výjimečně k úrovni B2, v předmětu Další cizí jazyk pak k úrovni ve většině případů A2, stejná úroveň pak i na středních odborných učilištích. Jazyková výuka také v mnoha případech podléhá oboru dané střední školy, kdy studenti musejí zvládat specifickou slovní zásobu týkající se jejich studijního oboru.

5.2 Metody jazykové výuky

I když i v cizojazyčném vyučování převládala do nedávné doby frontální výuka, objevují se i další metody, které mnohdy lépe vyhovují individuálním potřebám žáka. Takovou metodou může být i činnostně zaměřená výuka. Žák představuje důležitý článek výuky, v níž se učitel stává žakovým partnerem, který zastává roli rádce, pomocníka. Metody v činnostně zaměřené výuce mají žáka připravit pro komunikaci v mimoškolních situacích, objevují se tak úkoly zaměřené na běžné životní situace, mají působit autenticky. (srov. Janíková, 2011)

Využití určité metody výuky je přímo závislé na obsahu učiva, na konkrétním tématu i cíli hodiny. I již zmíněná frontální výuka má v jazykové hodině svoje opodstatnění, má svůj účel. Nelze generalizovat ve smyslu, že čím pestřejší co do metod práce výuka bude, tím bude přínosem pro všechny studenty. Na druhé straně je ale možné předpokládat, že příliš častá frontální výuka, může mít negativní dopady na pracovní atmosféru třídy. Tu naopak mohou podpořit a jsou také hojně využívány především ve výuce jazyků tzv. aktivizační metody, kterými jsou práce ve dvojicích, v týmech, možnosti kooperativní výuky, tandemové výuky, využití projektové výuky apod.

Dle komplexní zprávy České školní inspekce (srov. csi.cr.cz) je aktivita žáků v hodinách hodnocena pozitivně, má přímý vliv na proces učení žáků a proces výuky. Přínosem je tak spolupráce žáků s učitelem i spolupráce žáků mezi sebou. Zpráva uvádí, že aktivita žáků na základních školách je na vyšší úrovni ve srovnání se středními školami, což může být dáno také tím, že žáky na středních školách může být obtížnější motivovat k činnosti. Nízká aktivita může mít důvody i v tom, že pro aktivitu relativně slabších žáků může být silně demotivující skutečnost, že ve vyučovací hodině nejsou schopni dosáhnout úspěchu, což má samozřejmě vliv na jejich motivovanost i sebevědomí. Obecně bývá zvykem jak na základních, tak na středních školách dělení tříd do jazykových skupin. Na některých školách jsou to tzv. *mixed ability classes*, což znamená, že je třída rozdělena do skupin, kam jsou žáci rozdělováni ne podle jazykové úrovně, ale pouze z důvodu snížení počtu žáků ve skupinách. Další běžnou praxí je pak rozdělení třídy do jazykových skupin dle jazykové úrovně, jazykově silnější skupina má potenciál podpory nadaných žáků, jazykově slabší skupina může využívat spolupráce s asistenty, lépe se dodržují zpracované individuální vzdělávací plány, které umožňují lépe pracovat s minimálními výstupy při výuce jazyků. Nesporným přínosem tedy je posílení individualizace vůči nadaným žákům, kterým v českém vzdělávacím systému je pozornost věnována méně.

K aktivizaci žáků může také přispět využití cizojazyčné četby, využití autentických materiálů či využití možnosti vedení hodin rodilým mluvčím. Tato praxe bývá běžnější na středních školách, především na gymnáziích.

Citovaná zpráva České školní inspekce analyzuje všechny faktory, které ovlivňují průběh vedení hodiny jazyka, kde prvním aspektem úspěšnosti je bezesporu organizace hodiny, tedy kvalitní příprava, kdy výuka není jednotvárná, střídají se metody i formy výuky. Kladně byla hodnocena atmosféra výuky, kdy je zřejmý cíl a smysl práce, žáci pak pracují se zájmem, každý má šanci uspět a aktivně se výuky zúčastnit. Důležitá je i zpětná vazba, kterou učitel žákům poskytuje během výuky samotné. Metody jsou vybírány s ohledem na obsah vzdělávání, kladou důraz na žákovské aktivity a samostatnost žáků – může se jednat o objevování, formulování nových poznatků žákem, možnosti vedení cílené diskuse, rozvoj kreativity. Úspěch jazykové výuky je pak dán individualizací a diferenciací při výuce samotné. Jde o stanovení různých vzdělávacích cílů v závislosti na možnostech a schopnostech žáků.

5.3 Vyučující jazyků

Vyučující jazyků by v ideálním případě měli být absolventi magisterského studia v daném oboru. Běžnou praxí na školách bývá, že jazyk i na prvním stupni vyučují učitelé jazyků. Ve srovnání s Finskem je ale situace odlišná v tom, že ne vždy je učitel jazyků aprobován, mnohdy se stává, že jde o absolventa magisterského oboru, ale cizí jazyk vyučuje jen na základě jazykového certifikátu s minimální úrovní C1. Dle výše zmiňované zprávy České školní inspekce

je aprobovanost vyučujících jazyků na středních školách poměrně vysoká, přes 90 % učitelů anglického a německého jazyka je aprobovaných, situace na základních školách je o něco problematičtější a liší se i regionálně. Největší problémy se zajištěním aprobované výuky se objevují v Ústeckém a Karlovarském kraji, kde je možnost najít učitele cizího jazyka velmi složitá.

Studenti pedagogických oborů na univerzitách absolvují v průběhu studia průběžnou a souvislou pedagogickou praxi, v prvním roce magisterského studia absolvují cca 24 hodin náslechu a v souvislé praxi pak 8 hodin náslechu a 22 hodin vlastní výuky. Počet hodin a absolvování praxe se však může drobně lišit v závislosti na tom, kterou univerzitu student navštěvuje. Během hodin náslechu absolvuje výuku na vybrané škole, ideálně následuje rozbor výuky s provázejícím učitelem. Souvislá praxe na základní nebo střední škole začíná náslechy a pokračuje vlastní výukou. Cílem náslechu je poznat především jazykovou úroveň studentů, styl práce pedagoga, používané materiály pro výuku, jakou jsou učebnice a další extra materiály. Pedagog by měl využít veškerý repertoár činností, které při výuce používá. Během vlastní praxe pak student vede výuku zcela samostatně, provázející pedagog zpočátku spolupracuje na přípravě hodin se studentem, kdy uvádí příklady vlastní dobré praxe, v závěru praxe pak jen stanovuje očekávané výstupy a student organizuje a připravuje výukové materiály samostatně. Provázející učitel pak provádí rozbor hodin se studentem a hodnotí praxi závěrečnou zprávou.

Vyučující jazyků mají možnosti dalšího vzdělávání, u neaprobovaných i doplňující studium didaktiky jazyka. Většina velkých nakladatelství jazykových učebnic pořádají vzdělávací semináře, jazykové školy pak konference pro učitele jazyků.

Velká řada státních i soukromých institucí také organizuje Další vzdělávání pedagogických pracovníků, které má akreditaci MŠMT, jedná se o doplňující studium i kurzy zaměřené na nejrůznější metody výuky, např. využití informačních technologií při výuce jazyka, aktivizační metody ve výuce, hry ve výuce apod.

Úvazek učitele základní školy činí 22 hodin, středoškolský úvazek pak 21 hodin. Úvazky jsou stejné, ač se jedná o učitele jazyků či o učitele tělesné výchovy, ve srovnání s Finskem se nediferencuje, jak bylo výše uvedeno úvazek učitele jazyků činí 18 až 20 hodin.

Shrnutí:

Situace ve výuce jazyků od roku 1989 výrazně pokročila a díky iniciativě Evropské unie ve směru podpory vícejazyčnosti získala i podporu v kurikulárních dokumentech základního i středního vzdělávání. Výrazně se zlepšila odborná připravenost pro výuku jazyků i technická vybavenost škol.¹ Pozitivně je hodnocena obecně jazyková úroveň, využívání informačních technologií ve výuce i odklon od vedení hodin frontálním způsobem výuky k metodám aktivizačním. Znalost cizích jazyků je nutností a dnešní populace ji považuje za samozřejmou.

¹ Podrobnější vysvětlení k technické vybavenosti škol viz praktická část.

Bere ji jako zboží, které zvyšuje možnost uplatnění na trhu práce. Lidé mají v současné době mnohem větší možnosti uplatnění i proto, že jsou schopni komunikovat cizím jazykem. Proto mají mnohem větší možnosti i motivaci se cizím jazykům věnovat.

Praktická část

6. Úvod

Druhá část vychází ze zkušenosti působení na konkrétní finské základní škole a vlastní učitelské praxe na běžné pražské základní škole. Východiskem koncipování druhé části práce byla účast v programu Erasmus+, konkrétně v programu *job shadowing* (stínování).

Erasmus+ představuje vzdělávací program Evropské unie, který byl schválen na období 2021-2027, cílem programu je podporovat spolupráci a mobilitu ve všech sférách vzdělávání, v odborné přípravě a v oblasti sportu a mládeže. Navazuje na programy realizované v období 2007-2013 a 2014-2020.

Klade si za cíl zvýšit kvalitu a přiměřenost kvalifikací a dovedností, mohou se ho účastnit nejen studenti, ale právě i učitelé a další pedagogičtí pracovníci. Finanční prostředky jsou věnovány vzdělávacím zařízením, mládežnickým organizacím a dalším organizacím s cílem podpořit a modernizovat vzdělávání a podpořit inovace.

Erasmus+ je rozdělen do několika základních sekcí, kdy do jedné z nich KA1 – Vzdělávací mobilita jednotlivců patří právě zmíněný program stínování (*job shadowing*). Účastnické země jsou země Evropské unie, které v programu participují. Finsko vzhledem v celosvětové reputaci zemí s nejlepším vzdělávacím systémem na světě bývá častou volbou nejen zmíněného programu, ale i dalších vzdělávacích aktivit jako jsou nejruznější vzdělávací kurzy, semináře i možnosti výuky na finských školách.

Všechny slibně se rozvíjející aktivity programu Erasmus+ byly ovšem přerušeny a následně zastaveny v letech 2020-2022 (do cca června 2022), kdy byl svět zasažen pandemií Covidu19. Cestování a návštěvy vzdělávacích institucí nebylo možné.

Projekt mobility osob je zaměřený na mezinárodní výjezdy pedagogických pracovníků, podporuje výukové pobyty (*teaching assignment*), kdy si učitelé mohou vyzkoušet výuku na partnerské škole v zahraničí, dále na účast na kurzech nebo školeních v zahraničí. Stínování neboli *job shadowing* probíhá na partnerských školách v účastnických zemích. Účastníkovi je umožněno sledování práce učitelů, je zasvěcen do chodu školy, může být přizván ke spolupráci při výuce v rámci tandemové výuky. Účastník tak vstřebává metody a postupy práce v navštívené škole, má možnost porovnat přístupy více vyučujících, pokud mu to škola umožní, seznamuje se s organizací školního dne, s organizací školního roku, s mimoškolní činností, se spoluprací školy i veřejnosti apod. Předpokládá se, že nové poznatky pak následně testuje v praxi na své domovské škole.

V rámci programu si účastník vše zajišťuje sám, program poskytuje finance, které v podstatě zajišťují krytí všech nákladů.

Kvůli covidové pauze není úplně snadné najít participující školu, respektive pedagogy, kteří jsou ochotni se programu účastnit ze strany hostující školy. Finsko díky své vynikající pověsti bývá častým cílem pedagogů z celé Evropy. Vysoký zájem o finské školy, který trvá v posledních letech, je důvodem, proč není úplně jednoduché najít školu, která je ochotná přijmout učitele ve zmíněném programu. Navíc je nutné kontaktovat vedoucí školského odboru v dané oblasti,

který následně kontaktuje školy. Pokud projeví někdo z učitelů zájem, naváže kontakt a program může být uskutečněn.

Stínování je skvělou příležitostí pro srovnávání metod a forem výuky a díky jazykové výuce je snadno realizovatelné na všech typech škol a takřka ve všech zemích Evropské unie. Neexistuje jazyková bariéra jako při výuce ostatních předmětů. Program je realizován v délce jednoho pracovního týdne, výjimečně dvou pracovních týdnů. Během této doby hostující učitel „stínuje“ učitele v navštívené škole, pozoruje výuku, konzultuje absolvované hodiny, použité materiály, organizaci hodiny, žáky dané třídy, pozná běžný chod školy, povinnosti učitele jako např. dozory během přestávek apod.

Kvůli vynucené covidové pauze mi bylo umožněno působení na finské škole Luostarivuoren koulu na jihozápadě ve městě Turku na podzim 2022 v období od 7. do 11.11.2022.

6.1 Charakteristika finské školy

Luostarivuoren koulu je základní škola, která je tvořena oběma stupni, tzn. od 1. do 6. ročníku (primary) a od 7. do 9. ročníku (lower secondary). 1. až 6. ročník se nachází v samostatné budově Martin koulu, která byla do roku 2012 samostatnou školou, kdy došlo ke spojení obou škol. V současné době na škole studuje přibližně 780 žáků. Každý stupeň školy má svého vlastního ředitele, který má na starosti běžný chod školy.

Historie školy sahá až do roku 1927, kdy byla škola založena. Z historických souvislostí (viz teoretická část) je zřejmé, že město Turku bylo významné centrum vzdělanosti. Po dosažení nezávislosti na Rusku bylo zřejmé, že kapacity školských zařízení nebudou dostatečné, ale občanská válka vznik a budování škol oddálila až do roku 1926, kdy byly položeny základy Martin koulu. Jednalo se o největší národní školu ve městě, počítalo se i se začleněním střední školy, ale tento nápad nebyl nikdy realizován. Již v počátcích byla škola výborně vybavena. Byly zde odborné učebny i řemeslné dílny, již tehdy se pamatovalo na sociální zařízení, jídelnu či tělocvičnu.

V současné době budova poskytuje zázemí 18 třídám od 1. do 6. ročníku, jsou zde speciální třídy pro výtvarnou a hudební výchovu, třída pro žáky s odlišným mateřským jazykem, mateřská škola, jídelna, tělocvična. Učitelé mají k dispozici společenskou místnost pro běžné denní střetávání, která poskytuje zázemí pro případnou přípravu materiálů (kopírka, počítač) i zónu odpočinku pro trávení přestávek či volných hodin, nezbytností v každé finské škole je kávovar s plnou konvicí kávy. Dále se v těchto prostorách nachází sklad učebnic, protože všechny učebnice i pracovní sešity žáci získávají ve škole zdarma. Pro zařazování informačních technologií je možné využít v 1. a 2. ročníku školní iPady, od 3. do 6. ročníku má každý žák k dispozici školní iPad, který může využívat po celou dobu docházky do školy jak doma, tak i ve škole. Chodby jsou vybaveny věšáky pro odložení oblečení a bot, protože do třídy žáci chodí v ponožkách.

Třídy jsou vybaveny praktickým školním nábytkem, každý žák má k dispozici vlastní lavici, kde je i úložný prostor na uchování učebnic, židle jsou opatřeny kolečky. Každý učitel má k dispozici stolní počítač, který používá během výuky a který je propojen s interaktivní tabulí. Tabule

slouží jako projekční plátno, nemá funkci interaktivity takovou, jaká je běžná na našich školách. Všechny výukové materiály má učitel k dispozici, protože jsou pro všechny školy stejné. Třídu žáci využívají jen během výukových hodin, protože přestávky všichni žáci tráví venku na hřišti. Přestávka trvá 15 minut a následuje po každé hodině, kdy všichni žáci odcházejí ven na hřiště vybavené herními prvky, malým fotbalovým hřištěm nebo jen místy k sezení. Přestávka na školní oběd je od 10.45 do 12.15.

7. až 9. ročník se nachází v jiné budově, která byla přistavena k budově střední školy Luostarivuouri. Obdobně jako v budově 1. až 6. ročníku jsou třídy vybaveny kvalitním školním nábytkem, každý z učitelů má k dispozici vlastní učebnu a žáci docházejí na výuku do různých učeben. Školní lavice umožňují rychlou reorganizaci učebního prostředí, lze z nich lehce vytvořit prostor pro výuku ve dvojicích, ve skupinách, i zde jsou třídy vybaveny interaktivní tabulí, stolním počítačem, oproti nižším ročníkům již se tolik nedbá na výzdobu tříd. Každý ze studentů má k dispozici školní laptop jak pro školní, tak i pro domácí práci. Bezdrátové připojení funguje bez problémů v obou školních budovách. I zde mají učitelé k dispozici společenskou místnost, kterou využívají v době přestávek. Žáci vyšších ročníků tráví přestávky na pozemku školy, kde jsou k dispozici pingpongové stoly a místa k sezení. I tato budova má vlastní jídelnu. (srov. wikipedia.fi)

Předmět	Ročník:									Celkem
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
Mateřský jazyk a literatura	14			18				10		42
A1-jazyk	-----				9			7		16
B1-jazyk	-----					2		4		6
Matematika	6			15				11		32
Přírodověda	4			10						
Biologie a zeměpis ¹								7		
Fyzika a chemie ¹								7		
Zdravověda ¹								3		
<i>Environmentální a přírodní vědy celkem</i>				14				17		31
Náboženství/etika	2			5				3		10
Historie a společenské vědy ²	-----				5			7		12
Hudební výchova	2			4				2		8
Výtvarná výchova	2			5				2		9
Technika	4			5				2		11
Tělocvik	4			9				7		20
Ekonomika domácnosti	-----							3		3
Umělecké a praktické volitelné předměty				6				5		11
<i>Umělecké a praktické předměty celkem</i>										62
Poradenství	-----							2		2
Volitelné předměty						9				9
Minimální počet hodin										222
(Volitelný A2-jazyk)	-----					(12)				(12)
(Volitelný B2-jazyk)	-----							(4)		(4)

(srov. pedagogickákomora.cz)

Shrnutí:

Jen z pouhé krátké charakteristiky navštívené školy je na první pohled znát, že pro Finsko je vzdělání a investice do něj na prvním místě. Kvalitní zázemí je důležité jak pro žáky, tak i pro učitele. Za zcela klíčové lze považovat možnost trávení přestávek venku, kde mají menší žáci dostatek prostoru pro hry, starší pro sportovní vyžití či trávení volného času se spolužáky. I učitelé mají více volného času, protože nemusí trávit čas případnými dohledy na chodbách. A v neposlední řadě je nutné zmínit školní obědy, které jsou k dispozici všem žákům zcela zdarma.

6.2 Rozbor navštívených hodin

Během týdenního pobytu jsem měla možnost shlédnout i se částečně aktivně zúčastnit výuky anglického jazyka od 2. do 9. ročníku se čtyřmi různými učiteli, ve dvou třídách šlo o tandemovou výuku, v jedné třídě byla ještě přítomna školní psycholožka. Hodiny analyzuji z hlediska organizace výuky, použitých metod a forem výuky a celkového hodnocení.

2.b

Cíl hodiny: Opakování názvů měsíců a dnů.

Názvy částí těla – opakování známých, vysvětlení několika dalších částí těla.

Interakce: Převážně učitel – žák, žák – učitel.

Použité materiály: materiály na interaktivní tabuli, plyšová loutka Iva.

Počet žáků: 14

Průběh:

Učitelka používá plyšovou loutku Iva a s každým žákem se prostřednictvím loutky pozdraví, lev zkontroluje uši, nos, ústa a každé dítě odkáže na umyvadlo, kde si každý umyje ruce. Během hygieny zní žákům známá písnička, kterou děti sledují na tabuli a spontánně zpívají. Pak prostřednictvím loutky klade otázky typu: Jak se máš? Máš hlad? Jaký byl víkend? Otázky jsou kladeny anglicky, žáci rozumí a odpovídají anglicky. Učitelka využívá loutky a představuje návštěvu. Lev klade jednoduché otázky, které učitelka překládá do finštiny, aby děti rozuměly, a i složitější odpovědi tlumočí do rodného jazyka.

V další části navazuje na opakování měsíců a dnů v týdnu. Za pomoci tabule žáci opakuji měsíce a dny v týdnu. Instrukce zaznívají převážně finsky. K některým datům učitelka dopisuje narozeniny některých žáků. Děti reagují pouze na otázky a odpovídají finsky. Zatím se jedná o čistě frontální typ výuky, která pokračuje i opakováním slovní zásoby části těla. Učitelka ukazuje na připravený obrázek příšerky, který postupně dokresluje a přidává anglická slova, která žáci postupně opakuji. Procvičení pokračuje prostřednictvím písničky, která procvičuje části těla. Jde o zapojení tzv. *total physical response*, kdy žáci nejen užívají jazyk, ale zapojují tělesnou aktivitu, aby si lépe zapamatovali procvičovanou slovní zásobu. Návčik písně probíhá v několika fázích – nejdříve pomalu, pak se tempo postupně zrychluje, což je zábavný prvek, který má vždy u žáků úspěch. Učitelka znovu použije obrázku na tabuli a vyvolává žáky, aby pojmenovali jednotlivé části těla a při tom umazává jednotlivá slova.

Závěrečná aktivita je zaměřená na opakování. Žáci vytvoří dvě řady, učitelka opět použije plyšovou loutku Iva, který řekne část těla finsky, a první ze žáků, který ve dvojici odpoví správně, odchází na přestávku. Pomalejší ze dvojice se zařadí na konec řady. Postupně se tak vystřídají všichni.

Zhodnocení: Hodina proběhla v příjemné atmosféře, žáci jsou velmi klidní, nezaznamenala jsem žádné kázeňské problémy. Žáci oslovují učitelku křestním jménem, což je běžné na všech stupních finských škol. V hodině nebyla využita ani práce ve dvojicích, ve skupinách, většina

interakcí proběhla jen mezi učitelkou a jednotlivými žáky. Velmi časté je užívání finštiny. Dle slov učitelky v prvním a druhém ročníku se nepoužívají učebnice, žáci se neučí psát písemnou podobu anglických slov. K výuce jsou používány pracovní listy, obsah výuky je dán osnovami platnými pro všechny druhé ročníky.

2.c

Cíl hodiny: Opakování částí těla.

Interakce: Učitel – žák, učitel – žáci, žák – učitel, žák – žák.

Použité materiály: Materiály na interaktivní tabuli. Obrázky. Hrací kostky s obrázky částí těla.

Počet žáků: 23.

Průběh hodiny:

Žáci se vracejí z přestávky a hodina začíná obdobně hygienou a poslechem písničky, která využívá opakování základních pozdravů. Žáci sledují a mezitím si najdou svoje místo. Výuka pokračuje opakováním a procvičováním částí těla. Ve srovnání s předchozím rozbořem jde více o opakování a upevnování učiva s využitím celé řady aktivit. Opět je na začátku opakování částí těla, které si žáci pamatují. Učitelka jednotlivé části těla sestavuje do obrázku na tabuli, používá i anglická slova, které děti mají za úkol opakovat. Stejně jako v předchozí hodině je zařazena písnička procvičující části těla a využívající *total physical response*. Slova písničky jsou pak nahrazena za jiné části těla, žáci mají pokračovat ve stejné aktivitě i za změny tempa, což je opět zábavný prvek, který má aktivizující funkci.

Následuje aktivita ve dvojicích, kdy si navzájem dávají instrukce, kterou část těla mají ukázat.

Učitelka využívá webovou aplikaci incredibox.com, která vygeneruje hudební podtext, aby si třída vymyslela vlastní rapovou písničku, kde text tvoří procvičovaná slovní zásoba. Protože žáci aplikaci znají z předchozích hodin, není třeba vysvětlovat, jak podtext vytvořit.

Další aktivita je založená na práci v malých skupinkách. Každá skupinka dostane velkou hrací kostku, jejíž strany tvoří části těla. Žáci hodem kostkou mají za úkol pojmenovat část těla, aktivizující metodou je využití skákání po jedné noze v případě, když žák neumí pojmenovat část těla, musí doskakat po jedné noze a zeptat se učitelky.

Hodina je zakončena závěrečným opakováním, kdy žáci utvoří dvě řady a první, který správně pojmenuje část těla z obrázku, odchází na přestávku.

Zhodnocení:

Velmi efektivní využití webových aplikací k aktivizaci žáků, nebyla využita pouze frontální výuka, ale i práce ve dvojicích a skupinách. Žáci se do výuky zapojovali, byli pozorní a velmi klidní, nezaznamenala jsem žádné kázeňské problémy, i když počet žáků byl poměrně vysoký. Přesto velká část instrukcí byla přeložena do finštiny.

3.d

Cíl hodiny: Procvičit předložky místa.

Interakce: Učitel – žák, žák – učitel.

Použité materiály: Učebnice, pracovní sešit, iPad.

Počet žáků: 20.

Průběh hodiny:

Hodina ve vedena tandemově, přítomny jsou dvě učitelky a speciální pedagog, který je zde se dvěma žáky s individuálním vzdělávacím plánem. Výuka začíná kontrolou domácího úkolu, kdy jednotliví žáci čtou nahlas své odpovědi. Všechny žáci jsou zkontrolováni, zda domácí úkol splnili. Speciální pedagog zvláštní pozornost věnuje žákům s individuálním vzdělávacím plánem. Jeden z nich nemá žádné pomůcky, takže mu pedagog poskytne školní pracovní sešit i učebnici, aby mohl pracovat.

Výuka pokračuje zařazením iPadů do výuky, kdy pouhým naskenováním QR kódu si žáci stáhnou aktivitu k procvičování. Aplikace wordwall.net umožňuje procvičit tutéž slovní zásobu až šesti různými způsoby, což umožňuje těm rychlejším žákům si vybrat zábavnější verzi aktivity.

Výuka pokračuje, kdy učitelka říká předložky finsky, žáci mají za úkol je jednotlivě říct anglicky. V pracovním sešitě, který učitelka promítá na tabuli, mají žáci vyhledat slova v osmisměrce. Během této aktivity zaznívá opět spousta vysvětlování ve finštině, děti pracují samostatně, speciální pedagog se některým věnuje více. Cvičení v pracovním sešitě učitelka využívá k tomu, aby se žáků ptala a oni měli za úkol odpovědět pouze ano či ne.

Závěr hodiny je samostatná práce v pracovním sešitě.

Zhodnocení:

Výuka v tandemu byla využita způsobem, kdy jeden z pedagogů výuku vedl (i ji připravil), druhý měl za úkol pouze používat tabuli. Tandemová výuka zde využívá možností, které nabízí Microsoft jako OneNote či Teams. Učitelé tak při přípravě výuky mohou efektivně spolupracovat. Na druhé straně při této hodině více než 90 % času tvořily promluvy učitelů, více se jednalo o samostatnou práci žáků, kromě zapojení interaktivní techniky nebyly použity žádné aktivizující metody. I přesto žáci pracovali. Diskutabilní je také velké množství promluv ve finštině.

5.a

Cíl hodiny: Procvičení minulého času slovesa „být“.

Použité materiály: Učebnice. Pracovní sešit.

Interakce: Učitel – žák. Žák – učitel. Žák – žák.

Počet žáků: 25.

Průběh hodiny:

Výuka začíná kontrolou domácího úkolu, který byl zadán předchozí hodinu a kde měli žáci srovnat slova ve větě. Učitel pak odpovědi čte nahlas a žáci mají za úkol opakovat. Další aktivita se týká dalšího domácího úkolu, kdy učitel vyvolává žáky jednotlivě a ti mají za úkol přečíst správnou odpověď na otázku.

Následuje prezentace mluvnic, kterou je minulý čas slovesa „být“. Učitel využívá tabuli, na které jsou všechny tvary slovesa „být“ kladné i záporné. U každého tvaru je překlad do finštiny. Učitel jednotlivé tvary čte a žáci je pouze opakují. Pak učitel požádá všechny žáky, aby jednotlivé tvary ještě jednou přečetli.

Jako procvičení je využito cvičení v pracovním sešitě, kde jsou připravené otázky, které mají žáci použít, chodit po třídě a ptát se ostatních spolužáků.

Zhodnocení:

Jednalo se o jedinou hodinu, ve které proběhlo nějaké vysvětlení či naznačení vysvětlení gramatické struktury. Hodně času bylo věnováno kontrole domácích úkolů.

5. c

Cíl hodiny: Procvičování čtení, slovní zásoby.

Použité materiály: Učebnice, iPady.

Interakce: Učitel – žák. Žák – žák. Žák – učitel.

Počet žáků: 28.

Průběh hodiny:

Výuka je vedena tandemově, přítomny jsou dvě vyučující, spolupracují při vedení hodiny a monitorování práce dětí. Každý žák na začátku hodiny dostane kartičku s otázkou na nejrůznější téma, žáci se pak pohybují ve třídě a navzájem si pokládají otázku z kartičky, které si následně mají za úkol vyměnit. Do aktivity se zapojují i vyučující, které mají tak možnost monitorovat, zda žáci aktivitu zvládají.

V další aktivitě učitelka využije aplikace, která žáky rozdělí do skupin. Žáci ve skupinách mají za úkol si nahlas přečíst text v učebnici. Učitelka využívá časomíru na tabuli, která signalizuje čas, který mají žáci na přečtení textu. V textu se objevily názvy přírodních útvarů, kteří všichni následně opakují po učitelce nahlas – procvičení výslovnosti.

V závěru jsou žáci opět rozděleni do skupin a s využitím vlastních zařízení procvičují zmíněnou slovní zásobu. iPady použijí pro oskenování QR kódu hry. Objevuje se zde princip soutěživosti, protože v různých částech hry se pořadí skupin mění.

Zhodnocení:

Vyvážená hodina, kde se objevila mluvní aktivita, náznak práce s textem a pěkné využití žákovských zařízení. Pro jazykovou hodinu byl počet žáků velmi vysoký, je nutné tomu přizpůsobit aktivity, zapojeni byli i slabší žáci, kteří neměli problém se zapojením do první aktivity díky připraveným otázkám, zároveň soutěž je dobrým příkladem aktivity, která je oblíbená a aktivizující.

6.c

Cíl hodiny: Návuk čtení, vlastní psaní.

Interakce: Učitel – žák, žák – učitel.

Použité materiály: Učebnice, iPad.

Počet žáků: 26.

Průběh hodiny:

Výuka začíná úvodem, kdy se učitel ptá žáků, zda vědí něco o České republice.

Další částí je pak práce s textem. Učitel promítá text z učebnice na tabuli, přehrává poslech. Pak zvýrazňuje některé obtížnější části textu, žáci mají za úkol je vysvětlit. Veškerá komunikace i vysvětlování probíhá pouze finsky. Následuje aktivita ve skupinách, kdy mají žáci text nahlas přečíst.

V textu se objevily názvy profesí, které jsou součástí cvičení, které učitel promítá na tabuli. I zde je vysvětlení profese ve finštině, žáci mají doplnit jen anglický výraz. Kontrola následuje ihned, kdy učitel promítne a přečte správné řešení cvičení.

S využitím iPadů mají žáci napsat svůj vlastní blog. Učitel je zadá možná témata – můj den/týden/život. Zadání mají žáci plnit zcela samostatně. Učitel pak odchází cca 10 minut před koncem hodiny.

Zhodnocení:

První překvapivá věc byla, že místnost, kde se výuka odehrávala, neměla dostatek pracovních míst pro všechny žáky. Někteří seděli na podlaze. Druhým překvapením bylo, že není patrně úplně problém, když učitel potřebuje svoji výuku ukončit dříve. Žáci pokračovali v práci až do přestávk.

Hodina probíhala z velké části ve finštině, čtení probíhalo ve skupinách, ale nešlo o skupinovou práci, šlo jen o hlasité čtení. Kvalitu vlastního psaní nešlo posoudit.

7.a

Cíl hodiny: Tvorba prezentace o USA

Interakce: Učitel – žák.

Použité materiály: Internet, laptop.

Počet žáků: 25.

Průběh hodiny:

Učitel vysvětlí zadání – vytvořit prezentaci o jednom ze států USA, žáci využívají laptopů a tvoří vlastní prezentaci. K vysvětlení aktivity učitel užívá převážně finštinu

Zhodnocení:

Většina komunikace v hodině proběhla ve finštině, výsledek aktivity nebylo možné hodnotit.

8.d

Cíl hodiny: Procvičení mluvních dovedností. Prezentace názorů.

Interakce: Učitel – žák, žák – žák.

Použité materiály: Laptop.

Počet žáků: 17.

Průběh hodiny:

Hodina začíná krátkým představením návštěvy, kdy se učitel ptá žáků, zda mají nějaké znalosti o České republice.

V další části následuje krátký test na slovní zásobu, kde učitel využívá žákovských zařízení, test žákům zabere přibližně 15 minut času, učitel vyčkává do okamžiku, kdy mají všichni test dokončený.

V následující aktivitě učitel rozděluje třídu na dvě skupiny a zadává témata k diskuzi, jednotlivé skupiny mají za úkol si připravit argumenty podporující téma a argumenty proti. Pak dochází ke konfrontaci, kdy jedna skupina začne s názory podporující téma, druhá skupina má oponovat. Učitel pak rozhodne, která skupina svoje názory prezentovala lépe.

Zhodnocení:

Jednalo se o jednu z mála hodin, které byly založené na komunikaci. Do aktivity se nezapojili úplně všichni žáci, na přípravě argumentace vždy pracovali tři až čtyři žáci, při prezentování šlo o tytéž žáky. Bylo evidentní, že slabší žáci se zapojují jen přizvukováním či užíváním jednoduchých odpovědí. Celá aktivita se celkem opakovala třikrát a při posledním opakování nebylo tolik času, aby si skupiny mohly kvalitně připravit argumentaci. Pozitivní bylo užití anglického jazyka.

8.b

Cíl hodiny: Představit základní informace o Hong Kongu.

Interakce: Učitel – žáci. Žák – žák.

Použité materiály: Video, učebnice.

Počet žáků: 22.

Průběh hodiny:

Učitelka uvede téma hodiny, ptá se žáků, zda něco vědí o Hong Kongu, následuje reklama, která má nalákat k návštěvě Hong Kongu. Následuje cvičení v učebnici, kde mají žáci odpovídat na otázky týkající se Hong Kongu. Při poslechu mají za úkol poznamenat si odpovědi, které následně mají za úkol porovnat ve dvojicích.

Poslední část hodiny pak zabere kontrola domácího úkolu.

Zhodnocení:

Hodina byla velmi dobře připravena, ale v promluvách i odpovědích žáci využívali více finštinu než angličtinu, i při práci ve dvojicích zaznívala finština více.

9.c

Cíl hodiny: Představit základní informace o Jihoafrické republice.

Interakce: Učitel – žáci. Žák – žák.

Použité materiály: Vide, učebnice

Počet žáků: 26.

Průběh hodiny:

Vyučující dává instrukce k ústní zkoušce, kterou žáci mají plnit samostatně, a to způsobem, kdy nahrají svoji souvislou promluvu na zadané téma do aplikace Teams, za tím účelem odcházejí ze třídy, vyhledají nějaké klidné místo ve škole a po splnění úkolu se vracejí zpátky do třídy, kde mezitím vyučující zadá úkol, kdy si ve dvojicích žáci mají vybavit vše, co si pamatují o Jižní Africe. Učitelka vyvolává jednotlivé žáky, kteří prezentují témata, o kterých mluvili. Učitelka využívá video, které je vytvořeno jako reklama o Jihoafrické republice. Žáci využívají mapu v učebnici a cvičení, které čerpá otázky z mapy. Učitelka obchází třídu a monitoruje činnost žáků. Na závěr pak zadává domácí úkol.

Zhodnocení:

Dle slov vyučující jde o třídu, která je velmi motivovaná, na druhé straně ale ani zde žáci nevyužívají anglický jazyk při práci ve dvojicích nebo při promluvách směřovaných k učitelce. Výuka byla příliš soustředěna na osobu učitele a málo prostoru bylo určeno žákům. Většina obtížnějších anglických výrazů, frází byla automaticky překládána do finštiny.

6.3 Hodnocení výuky

Z celkem 20 hodin „stínovaných“ hodin byla vybrány ty, které nejlépe reprezentují způsob vedení výuky anglického jazyka na navštívené škole. Je zřejmé, že nelze situaci navštívené školy zevšeobecnit a brát ji jako situaci celého finského školství, přesto ale je zde situace přehlednější více než v České republice. Vzhledem k faktu, že všichni učitelé jsou absolventy magisterského oboru a že byli nejlepšími uchazeči zvoleného oboru, lze předpokládat, že standard výuky bude na školách obdobný ne-li totožný.

Výuku jazyka je možné hodnotit z hlediska dovedností (*skills*), které jsou v hodinách procvičovány, dále z hlediska forem a metod výuky, učitelských dovedností (*classroom management skills*), učebnic a dalších materiálů využívaných ve výuce, vybavení tříd technikou a její využití ve výuce (*digital competences*), formy individualizace a diferenciaci.

Dovednosti lze dělit do dvou skupin, a to produktivních, kam patří mluvení a psaní, a reproduktivních, kam řadíme poslech a čtení. V navštívených hodinách byly procvičovány všechny zmiňované dovednosti.

- mluvení – aktivit, které procvičovaly zmíněnou dovednost, bylo několik. Obecně to byla ale dovednost, která se paradoxně neobjevovala tak často, protože výuka zaměřená na procvičování mluvních dovedností byla jen jedna z navštívených hodin. Otázkou do diskuze také je velké množství promluv, které byly realizovány ve finštině.
- psaní – bylo procvičováno v několika aktivitách, ať se jednalo o psaní vlastního blogu nebo o přípravu prezentace, výsledek byl ale otázkou ještě práce dalších hodin, takže úroveň psaného textu nelze hodnotit.
- čtení – jednou aktivitou bylo čtení nahlas. Překvapivé bylo, že nebylo využito žádných aktivit, které připraví žáky na text, který se chystají číst tzv. *pre-reading activities*, jako jsou návodné otázky, práce s obrázky doprovázející psaný text, formy čtení ve dvojicích, kdy jeden ze dvojice přečte svoji část textu, vzájemně si mohou vyměňovat informace, práce s předpokládanou slovní zásobou, která se v textu objeví, jako jsou různé doplňovačky, hádanky apod. Důvodem pro čtení nahlas zde byl fakt nutnosti procvičování výslovnosti, která mi přišla jako největší slabina finských žáků. Z mého pohledu je ale čtení nahlas poněkud překonaná aktivita, protože se v běžném životě s nutností čtení nahlas nesetkáváme.
- poslech – aktivit procvičujících poslech bylo málo, takže jej lze obtížně hodnotit. Přesto by bylo ale vhodné i u poslechu zařazovat aktivity, který na procvičovaný poslech mohou žáky připravit, jedná se obdobně jako u čtení o tzv. *pre-listening activities*, kdy je např. vhodné se žáků ptát na odhad toho, co uslyší. U otázek, na které mají na základě poslechu odpovídat, je vhodné předvídat odpovědi, tím se tak zároveň procvičí i mluvení, aktivizuje se žákův zájem o to, co uslyší, protože porovnává svoje předpokládané odpovědi s tím, jaké jsou správné odpovědi apod. Stejně jako aktivity před samotným poslechem je vhodné zařadit i aktivity po poslechu samotném, např. ve správných odpovědích změnit obsah, žáci pak znovu diskutují či opravují informace, které obsahují chybu.

Pokud budeme mluvit o metodách či formách výuky, v naprosté většině hodin převládala frontální výuka, kde učitelské promluvy zabíraly většinu času, především ve vyšších ročnících, v osmé a deváté třídě, kde aktivita ze strany žáků byla omezená. V některých hodinách se objevila práce ve dvojicích, v jedné hodině pak skupinová práce. Aktivizující metody se objevovaly více v nižších ročnících, kde bylo využito i aktivit, které zahrnovaly tělesnou aktivitu (*total physical response*), v nižších ročnících bylo také více využito webových aplikací, které obsahovaly herní prvky, tzn., že byly pro žáky atraktivnější a zajímavější.

Navštívené třídy byly celkově velmi klidné a velmi ukázněné, dle slov učitelů, je takové chování ve finských školách běžné. Přičítají to především běžné praxi trávení přestávek mimo školní budovu, na školním pozemku, kde mají možnosti si hrát, sportovat či socializovat. Ve vyšších ročnících je běžnou praxí i to, že žáci nemohou používat při výuce mobilní telefony, které nechávají na místě tomu určeném při vstupu do třídy. Využívají laptopů, které mají k dispozici pro svoji školní i domácí práci.

Časové zvládnání vyučovací hodiny, tzv. *time management*, bylo strukturováno většinou dobře. Hodně času je běžně věnováno kontrole domácích úkolů, které jsou zadávány téměř každou hodinu, a dle hodnocení učitelů jsou úkoly plněny. Příznivě nevyznívá poměr času, který mluví žáci, v porovnání s časem, kdy mluví učitel.

Naprosto zásadní roli při výuce jazyka tvoří učebnice a pracovní sešit. Vše je poskytováno školou, žáci si nemusí nic kupovat sami. Učebnice jsou v celém Finsku jednotné, odpadá tedy problém, kdy se žák s rodinou přestěhuje do jiného města, začne chodit do jiné školy, nemusí se obávat toho, že bude muset pořizovat nový pracovní sešit, novou učebnici, případně se začít učit i něco trochu jiného, jak tomu bývá v českých školách, kde si školy vybírají z nabídky velkých nakladatelství ty učebnice, které jim budou nejlépe vyhovovat. Při přechodu na jinou školu se pak může lehce stát, že probírané učivo bude úplně jiné než na předchozí škole. Ve finských školách existují osnovy, které učitelé musejí dodržovat, tzn., že se výuka v dalších školách zásadně neodlišuje.

Zcela zásadní je nedělení tříd. Z navštívených hodin je zřejmé, že počet žáků může přesáhnout i 25 žáků, kdy se jedná o tzv. *mixed ability class* – třídu s různou úrovní schopností žáků. Dle slov učitelů je v současné praxi téměř nemožné získat pomoc odborníků pro žáky s dyslektickými či dysgrafickými obtížemi, asistenti se vyskytují ve třídách, kde mají žáci nějaké tělesné postižení. Dělení tříd bylo běžnou praxí do osmdesátých let minulého století, ale od této praxe bylo upuštěno. Sami učitelé ale přiznávají, že praxe dělení tříd byla přínosná především pro nadané žáky, kteří mohli více rozvíjet svůj talent. Při vysokém počtu žáků ve třídách nemají tak úplně prostor na individualizaci a diferenciaci. Více příležitostí bylo v hodině tandemové výuky, kdy ale pozornost byla opět věnována slabším žákům, kteří pomoc potřebovali.

Tolik v současné době diskutované digitální kompetence (v České republice) není téma ve finském školství, žáci běžně zvládají základní úkony s počítačem (na vyšším stupni) i s iPadem na nižším stupni, umějí pracovat s tvorbou textu, s prezentacemi, využívají efektivně prostředí Microsoft Teams, které učitelé používají pro zadávání úkolů i testů.

Shrnutí:

Kvalita shlédnuté výuky byla v mnoha ohledech překvapivá. Jak vyplývá z výše popsané charakteristiky, nejsou používané techniky, které se běžně doporučují v odborné literatuře. K dobré úrovni přispívá běžný kontakt s angličtinou prostřednictvím televize, filmů či sociálních sítí. Nelze rovněž opomenout přístup žáků k domácí přípravě, která nese rysy pravidelnosti a návaznosti. Důležitý je i pohled rodičů, kteří školu i učitele respektují.

6.4 Charakteristika školy v České republice

Mateřská a základní škola Weberova se nachází v Praze 5 a je svojí velikostí i počtem žáků obdobou navštívené školy ve Finsku. Nemá tak dlouho historii, protože byla založena před 45 lety. V době založení se jednalo pouze o základní školu, mateřská vznikla v rámci školy až v době populačního nárůstu v roce 2010, kdy bylo přízemí změněno na zázemí mateřské školy. V současné době má škola maximální kapacitu žáků v základní škole, tzn. 700. Důvodem nárůstu bylo přijetí ukrajinských uprchlíků, které škola začala přijímat těsně po vypuknutí začátku okupace Ukrajiny Ruskem. V porovnání s finskou školou se jedná o školní budovu, která zde byla vybudována na konci sedmdesátých let minulého století pro spádové žáky z okolní sídlištní zástavby. V současné době, kdy je kapacita školy vyčerpána, škola opět přijímá žáky ze spádových oblastí, v šestém ročníku je do školy přijímána většinou další třída, která přechází ze ZŠ Podbělohorská, která má pouze první stupeň.

Kromě výchovné a vzdělávací činnosti je škola i centrem volnočasových aktivit, které jsou zaměřeny např. na plavání, které je i součástí školního rozvrhu v každém ročníku základní školy, protože součástí školy je školní bazén.

Ve strategii školy je několik priorit:

- poskytovat kvalitní vzdělání zaměřené na aktivní dovednosti, vést žáky v orientaci v každodenním životě, pomáhat žákům v orientaci v celoživotním učení.
- rozvíjet komunikační dovednosti žáků, které se týkají mateřského jazyka a cizích jazyků, kdy anglický jazyk je vyučován od 1. ročníku, časová dotace je pak posílena v šestém a sedmém ročníku, od sedmého ročníku jde pak o další cizí jazyk (španělský, francouzský, německý).
- digitální kompetence, které nejsou součástí pouze informačních technologií, ale prolínají se všemi ročníky a napříč předměty. Škola také vyučuje novou informatiku.
- vzhledem k dobré vybavenosti školy sportovišti je prioritou rozvoj pohybových dovedností žáků, kdy je možné navýšit časovou dotaci na tři hodiny týdně.
- škola poskytuje podpůrné programy pro žáky se specifickými poruchami učení, škola spolupracuje s poradenským pracovištěm, nabízí i pomoc speciálního pedagoga a školního psychologa.
- prioritou je i program primární prevence, kdy škola spolupracuje s Policií České republiky, která ve škole pravidelně organizuje semináře.

- v posledních letech je další prioritou umožnit žáků i učitelů účast v programech Erasmus+, kdy žáci se zaměřují na praktickou ekologii, spolupracují s několika participujícími školami po celé Evropě a účastní se připravených programů. Učitelé pak mají možnost využít zmiňovaný program *job shadowing* nebo se vzdělávat prostřednictvím metodických kurzů.

Škola je vybavena několika odbornými učebnami, které jsou ale v současné době využívány jako kmenové třídy, tzn., že část přestávky žáci tráví stěhováním do jiné učebny. Škola nedisponuje žádnou speciální jazykovou učebnu, pro výuku jazyků jsou určeny i sklepní prostory, kde je také učebna hudební výchovy a pracovních činností. Mezi další odborné učebny patří školní výcviková kuchyň, učebna fyziky, učebna chemie, učebna přírodopisu a učebna informatiky. Každá učebna ve škole je vybavena interaktivní tabulí, kterou učitelé hojně využívají ve výuce. Kabinet jazyků navíc disponuje i mobilními zařízeními – laptopy, které jsou hojně využívány napříč předměty.

Škola poskytuje i školní stravování ve školní jídelně, kdy školní kuchyň zabezpečuje i celodenní provoz mateřské školy.

Výuka jazyků, jak již bylo zmíněno, probíhá od prvního ročníku, kdy stejně jako ve druhém je výuce anglického jazyka věnována hodina týdně. Již od první třídy je využívána učebnice, která je schválená doložkou MŠMT a která je první učebnicí, na kterou plynule navazuje učebnice v druhém ročníku, jedná se o jednu produktovou řadu Oxford University Press. Nakladatelství poskytuje podporu jak při výběru učebnic, tak i v řadě podpůrných materiálů využívaných při výuce. Od třetí třídy do páté je časová dotace tři hodiny. Úroveň, kterou dosahují žáci pátých ročníků je A1 až A2. Od prvního do pátého ročníku jsou třídy rozděleny do stejně početných jazykových skupin jen z důvodu, aby výuka mohla být efektivnější. Od šestého ročníku jsou pak třídy rozděleny na základě jazykové úrovně do skupin, kde skupina početnější je skupinou jazykové pokročilejší, skupina, která je málo početná, pak umožňuje učitelům snáze aplikovat individuální přístup. V šestém a sedmém ročníku je časová dotace anglického jazyka čtyři vyučovací hodiny, v osmém a devátém pak tři hodiny týdně. Podporu výuky jazyků, především pak anglického jsou i jazykové zájezdy, které jsou organizovány formou poznávacích pobytů nebo jazykových zájezdů s pobytem v rodinách.

Od sedmé třídy je časová dotace dalšího jazyka dvě hodiny týdně, žáci mohou volit mezi francouzským, španělským nebo německým jazykem.

Výuka ve dvou posledních letech byla ovlivněna pandemií Covidu19, kdy v podstatě celý jeden školní rok (2020/2021) probíhala distančně v prostředí Microsoft Teams, žáci tak naprosto přirozeně rozvíjeli digitální kompetence ve všech ročnících.

UČEBNÍ PLÁN – 1. STUPEŇ

Vzdělávací oblast	Vyučovací předmět	Zkratka	Počet vyučovacích hodin za týden v ročníku					Minimální dotace 1. - 5. r.	Disponibilní časová dotace 1. - 5. r.
			1.	2.	3.	4.	5.		
	Povinné předměty								
Jazyk a jazyková komunikace	Český jazyk a literatura	ČJ	8	7	7	6	6	33	1
	Anglický jazyk	AJ	1	1	3	3	3	9	2
Matematika a její aplikace	Matematika	M	5	5	5	5	5	20	5
Informační a komunikační technologie	Informatika								
		ICT	0	0	0	1	1	1	0
Člověk a jeho svět	Prvouka	Pr	2	2	2	0	0		
	Vlastivěda	VI	0	0	0	2	2		
	Přírodověda	Př	0	0	0	1	2	12	2
Umění a kultura	Hudební výchova	HV	1	1	1	1	1		
	Výtvarná výchova	VV	1	2	2	2	1	12	1
Člověk a zdraví Člověk a svět práce	Tělesná výchova	TV	3	3	3	3	3	10	5
	Pracovní činnosti	PČ	1	1	1	1	1	5	0
Celkem			22	22	24	25	25	102	16
Celkem vyučovacích hodin			22	22	24	25	25	118	

UČEBNÍ PLÁN – 1. STUPEŇ

Vzdělávací oblast	Vyučovací předmět	Zkratka	Počet vyučovacích hodin za týden v ročníku					Minimální dotace 1. - 5. r.	Disponibilní časová dotace 1. - 5. r.
			1.	2.	3.	4.	5.		
	Povinné předměty								
Jazyk a jazyková komunikace	Český jazyk a literatura	ČJ	8	7	7	6	6	33	1
	Anglický jazyk	AJ	1	1	3	3	3	9	2
Matematika a její aplikace	Matematika	M	5	5	5	5	5	20	5
Informační a komunikační technologie	Informatika								
		ICT	0	0	0	1	1	1	0
Člověk a jeho svět	Prvouka	Pr	2	2	2	0	0		
	Vlastivěda	VI	0	0	0	2	2		
	Přírodověda	Př	0	0	0	1	2	12	2
Umění a kultura	Hudební výchova	HV	1	1	1	1	1		
	Výtvarná výchova	VV	1	2	2	2	1	12	1
Člověk a zdraví Člověk a svět práce	Tělesná výchova	TV	3	3	3	3	3	10	5
	Pracovní činnosti	PČ	1	1	1	1	1	5	0
Celkem			22	22	24	25	25	102	16
Celkem vyučovacích hodin			22	22	24	25	25	118	

(srov. zsweberova.cz)

Shrnutí:

Škola poskytuje dobré zázemí pro výchovné a vzdělávací působení, materiální podmínky jsou na vynikající úrovni. V současné době, kdy je škola kapacitně naplněna, bohužel nelze výborné podmínky pro výuku využít dokonale.

6.5 Rozbor navštívených hodin

Pro rozbor jsou použity jak hodiny obzervované, tak i hodiny vlastní výuky, které proběhly od září do listopadu 2022. Výběr byl proveden tak, aby formy a metody práce mohly být lépe porovnávány s výukou ve finské škole. Limitující byl ale výběr v tom, že hospitovat hodiny je možné pouze v době, kdy je volná hodina a kdy není třeba nahradit ve výuce jiného chybějícího učitele, proto výběr tříd nezahrnuje všechny ročníky od druhého do devátého, jak tomu bylo ve finské škole.

6.A

Cíl hodiny: Představit základní informace o USA. Procvičit práci s textem.

Interakce: Učitel – žák, žák – učitel. Žák - žák.

Použité materiály: Učebnice, pracovní sešit, žákovská zařízení.

Počet žáků: 14.

Průběh hodiny:

Jako úvodní aktivitu, formu aktivizace, motivace učitelka využívá interaktivní tabuli, kde postupně odkrývá informace, které se týkají USA, jedná se o informace, které jsou na začátku velmi obecné, postupně se zpřesňují. Učitelka vyzývá žáky, aby ve dvojicích diskutovali a navrhovali možná řešení, o kterou zemi se jedná. Aktivita pokračuje do té doby, než je odkryta poslední indicie a téma hodiny je tak jasné.

Žáci pak mají použít vlastních zařízení – jedná se většinou o mobilní telefony, kdy učitelka spustí aktivitu na interaktivní tabuli, která v podstatě umožňuje tzv. *brainstorming*, tzn., že se na tabuli shromáždí nejrůznější informace o Spojených státech. Zvýrazněním některých informací pak učitelka vyzývá jednotlivé žáky, aby vysvětlili svoji volbu. Na aktivitě žáků je znát, že je téma zajímavé a že aktivita, kdy mohou použít mobilní telefon má ve výuce svoje místo.

V další části hodiny je využita učebnice, kde je text o Spojených státech, který je uveden otázkami. Učitelka vyzývá žáky, aby pokud odpovědi znají, na otázku odpověděli. Pokud si odpovědi nejsou jistí, pokračují s textem, kde všechny odpovědi mohou nalézt. Opět pracují ve dvojicích a své odpovědi porovnávají. Ke kontrole je využita interaktivní tabule.

Text je doplněn cvičením, kdy učitel rozdělí žáky v rámci dvojic, aby jeden ze dvojice odpověděl na otázky s lichými čísly, druhý ze dvojice se sudými čísly. Navzájem si informace vymění.

Jako závěrečnou aktivitu, jejíž cílem je opakování získaných informací o Spojených státech, je využití internetové aplikace learningapps.org, kterou mohou použít na vlastních zařízeních oskenováním QR kódu. Je to forma aktivity, která je využívána jako ověření, že žáci umějí pracovat s textem a využít získaných informací.

Zhodnocení:

V hodině byly vhodně použity aktivizační metody a vhodné bylo i zařazení techniky, přesto žáci pracovali, nezneužívali situaci, kdy používali mobilní telefon pro vlastní zabavení. Zapojeni byli všichni žáci, v hodině byla pouze použita anglický jazyk, překlady nebo jiné využití mateřského jazyka nebylo vůbec nutné.

8.A

Cíl hodiny: Zopakovat mluvnici – předpřítomný čas v kontextu promluv o zkušenostech. Využití předpřítomného a minulého času v promluvách o kaskadérské profesi.

Interakce: Učitel – žák. Žák – žák. Žák – učitel.

Použité materiály: Učebnice. Pracovní sešit. Žákovská zařízení.

Počet žáků: 14.

Průběh hodiny:

Hodina začíná tzv. *small talk*, kdy využívá běžné fráze užívané na začátku konverzace, aby se žáci připravili na užívání angličtiny. Pak využije interaktivní tabuli, kde je připravena aktivita zaměřená na zjišťování určitých informací o spolužácích, tzv. najdi někoho, kdo... Před tím, než žáci začnou chodit po třídě a ptát se, učitelka vyzve individuálního žáka, aby správně položil otázku a další, aby na tuto otázku odpověděl. Následuje pak hlučnější část hodiny, kdy se všichni pohybují po třídě a pokládají si navzájem otázky. Po skončení aktivity pak každý z žáků prezentuje, co se dozvěděl o ostatních. V otázkách i odpovědích je procvičován zmíněný mluvnický jev.

Učitelka pak naváže na téma otázkou, zda někdo z žáků zažil něco nebezpečného, nebo dělal nějaký nebezpečný sport či nebezpečnou činnost. Navazuje tak na text, se kterým pracovali v minulé hodině a který se zabýval nebezpečným povoláním kaskadérů. Znovu tak žáci pracují s textem, kdy mají za úkol vyhledat všechny příklady kaskadérské profese.

Navazuje pak prezentací gramatiky, kdy na tabuli otevře další aktivitu – věty, kde jsou vynechané slovesné tvary – předpřítomný a minulý čas. Žáci mohou znovu použít text a doplnit správné tvary. Učitel pak vyzývá žáky, aby sami objasnili a vysvětlili mluvnická pravidla.

Žáci pak využívají mobilních telefonů, které učitel využívá k opakování slovní zásoby použité v textu, která se týká kaskadérských profesí. Úkolem žáků je spojit obrázek se správným výrazem. Obrázky využití v počítačové aplikaci jsou pak součástí cvičení v učebnici, která obsahuje možnosti pro procvičení gramatických struktur. Učitelka opět vyzývá žáky, aby zopakovali pravidla, která před cvičením se slovní zásobou objasnili. Žáci pak mají pracovat ve

dvojicích a cvičení dokončit. Učitelka monitoruje činnost žáků obcházením třídy a případným opravováním nebo dopomocí tak individuálně má možnost zjistit zvládnutí či nezvládnutí procvičované mluvnice.

Hodina je ukončena, kdy učitel vyzve žáky, aby zhodnotili, jak porozuměli novému učivu a zda umějí promluvit o zkušenostech, použít slovní zásobu týkající se nebezpečných situací a zda umějí použít novou gramatiku.

Zhodnocení:

Hodina byla velmi komunikativní, i když byla určena k procvičování mluvnice a vysvětlování nového učiva, pěkný příklad, kdy žáci objevitelským způsobem a vlastní iniciativou dojdou k vysvětlení a k pochopení gramatických struktur. Opět nebyl použit mateřský jazyk, celá výuka probíhala v cílovém jazyce.

8.B

Cíl hodiny: Procvičit slovní zásobu – oblečení. Pracovat s textem.

Interakce: Učitel – žák. Žák – žák. Žák – učitel.

Použité materiály: Učebnice.

Počet žáků: 14.

Průběh hodiny:

Výuka začíná opakováním slovní zásoby, která se týkala oblečení. Učitel využívá internetové aplikace, kde jsou připraveny otázky, které se týkají zmíněné slovní zásoby. Protože jde o osmou třídu, nejedná se pouze o obrázek, ke kterému by správně přiřadili název, ale o otázky, ve kterých procvičovanou slovní zásobu použijí.

Následuje aktivita, kdy někdo ze žáků má za úkol popsat oblečení spolužáka, ostatní pak mají za úkol poznat, o kterého spolužáka jde. Aktivita je zajímavější tím, že ten, kdo hádá, ostatní spolužáci nevidí, protože sedí k ostatním zády.

Učitel pak vysvětlí další aktivitu, kterou je hledání rozdílů mezi dvěma obrázky, na nichž jsou různě oblečení lidé. Žáci pracují ve dvojicích, učitel obchází třídu, monitoruje žákovskou aktivitu a pomáhá, pokud je třeba.

Jako úvod k textu je využita jednoduchá dětská hra, kdy mají žáci uhodnout písmena slova, které uvede téma textu. Jakmile je téma odhaleno (*jeans*), učitel se ptá žáků, zda jsou schopni odhadnout, kdy byly první kalhoty tohoto typu vyrobeny. V textu si pak mají ověřit svůj odhad. Vhodně je tak zařazena aktivita, kdy žáci pouze vyhledají určitou informaci a zároveň se tak seznámí s textem. Následuje poslech a vlastní četba textu, kdy žáci si mají všimnout slov, která jim brání v porozumění textu. Po dokončení poslechu a četby se k těmto slovům vracejí a vysvětlují význam či využijí překlad do mateřského jazyka.

Cvičení, které následuje po textu, je opět aktivita ve dvojicích, kdy je nutné seřadit informace z textu.

Výuka je ukončena cvičením, které je opět prací ve dvojicích a vrací se ke slovní zásobě. Úkolem žáků je spojit nový výraz s definicí v anglickém jazyce.

Zhodnocení:

Dobře postavená a vyvážená hodina, kde byly aktivity zaměřené na komunikaci i vhodně zvolené aktivity práce s textem, několik aktivizačních technik – jednoduchá hra, hledání jednoduché informace, vhodné procvičení nové slovní zásoby.

5.A

Cíl hodiny: Porozumět výukovému videu.

Interakce: Učitel – žák. Žák – žák. Žák – učitel.

Použité materiály: Pracovní list. Sešit.

Počet žáků: 12.

Průběh hodiny:

Výuka začíná opakováním procvičované konverzace z minulé hodiny, jedná se o rozhovor moderátora rádia, který mluví s volajícími, kteří chtějí někomu nechat zahrát písničku. Otázky jsou poměrně obtížné, někteří žáci mají problém je vytvořit správně. Aktivita nejdřív proběhne ve dvojicích, následně jsou jednotlivci vyzváni, aby svůj rozhovor předvedli ostatním.

Jako úvod k výukovému videu učitelka použije jednoduchou mapu Velké Británie s názvy několika měst. Žáci si mají místní názvy v časovém limitu zapamatovat a po uplynutí času tři z nich napsat do sešitu. Učitelka má připravené názvy na tabuli, žáci pak porovnávají, které si vybrali a zapamatovali s těmi, které jsou na tabuli. Učitelka má místní názvy napsané odlišnými barvami a jako hru jich využije, kdy se jednotlivých žáků ptá, které názvy byly napsány např. modře. Žáci aktivita velmi baví, protože se mohou zapojit všichni. Nejde o znalost pravopisu, jde jen o hru zapamatovánísi barev, všichni mají možnost uspět.

Následuje video, kdy sledují film o slavných adresách ve Velké Británii. Mohou tak porovnat, zda ve videu zazní stejné názvy, které mají poznamenány ve školním sešitě. Video je zaměřené na procvičení psaní adresy na dopis či pohled. K tomu účelu je určen pracovní list, který učitelka rozdá po prvním shlédnutí. Žáci pak pracují ve dvojicích a doplňují vše, co si zapamatovali. Následuje přiřazení jednotlivých částí adresy (jméno, příjmení, ulice, PSČ atd.) k anglickým termínům. Žáci postupně pracují s interaktivní tabulí. Tento typ práce je u mladších žáků velmi oblíben, protože rádi používají tabuli.

Závěrečnou aktivitou je pak aktivita, kterou plní všichni žáci najednou. Jejich úkolem je zjistit adresy několika dalších spolužáků, účelem je procvičení čísel a PSČ, protože místní názvy se do angličtiny nepřekládají.

Zhodnocení:

Dobrý příklad, jak zapojit do hodiny všechny žáky a jak je nechat uspět. Několik aktivizačních aktivit, které byly použity účelně. Výukové video odpovídalo úrovni žáků. Přestože téma nebylo příliš zajímavé, žáci pracovali se zájmem.

9.B

Cíl hodiny: Procvičovat slovní zásobu týkající se různých zaměstnání. Napsat krátký text o svém budoucím povolání.

Interakce: Učitel – žák. Učitel – žáci. Žák – žák.

Použité materiály: Sešit.

Počet žáků: 14.

Průběh hodiny:

Učitelka uvádí téma hodiny a její průběh. Průběh první aktivity představí vlastním příkladem. Na tabuli tajně napíše jednu profesi a žáci mají za úkol za pomoci zjišťovacích otázek zjistit, jaké zaměstnání je napsáno na tabuli. Jakmile je zaměstnání odhaleno, každému z žáků na záda připne název určité profese. Úkolem žáků je pak se volně pohybovat po třídě, kdy se vyptávají ostatních spolužáků s cílem zjistit, kterou profesi mají na zádech. Učitelka stanoví limit pouze jedné otázky pro každého spolužáka, tím je zajištěno, že spolupracují všichni. Pokud někdo zjistí svoji profesi dříve, je k dispozici nová profese. Na konci aktivity zbývá několik žáků, kteří svoji profesi neuhodli. Učitelka vyzývá ostatní, aby těm, kteří profesi neuhodli, poskytli nějakou jednoduchou nápovědu. Díky této činnosti pak všichni svoji profesi uhádnou.

V další části hodiny je využito předchozí aktivity k tomu, aby si žáci vzpomněli na všechny profese, které se při aktivitě vyskytly. Mají za úkol sepsat jejich seznam. Stejný seznam za pomoci žáků pak napíše na tabuli. Žáky pak rozdělí do malých skupinek, jejich úkolem je diskutovat o vybraných profesích: vybrat ty, které jsou obtížné, dále ty, které jsou snadné, ty, které jsou špatně placené, dále zajímavé profese a nudné profese. Žáci mají příležitost diskutovat sami, ale některé skupiny nepracují nebo mluví mateřským jazykem, nerespektují tak pokyny učitelky.

Závěr hodiny je pak věnován vlastnímu psaní. Protože se jedná o devátý ročník, učitelka se nejdříve ptá, zda žáci mají představu o svém budoucím povolání. Jejich úkolem je pak napsat krátký text o svých představách. Texty pak shromáždí ke kontrole a dalšímu použití v příští hodině.

Zhodnocení:

Výuka byla přehledná, zahrnovala produktivní aktivity – mluvení a vlastní psaní. Dobře byla zopakována i slovní zásoba, i když pouze pasivně. Bohužel některé žákovské promluvy nezazněly v cílovém jazyce, potenciál dobře postavené hodiny nebyl plně využit.

3.B

Cíl hodiny: Procvičit slovní zásobu týkající se jídla a pití.

Interakce: Učitel – žák. Učitel – žáci. Žák – žák.

Použité materiály: Učebnice. Pracovní list.

Počet žáků: 12.

Průběh hodiny:

Hodina začíná krátkou konverzací, tzv. *small talk*. Žáci jedním slovem odpovídají na jednoduché otázky typu: Jak se máš? Jak se jmenuješ? Kolik ti je let? Jsi šťastný? Jsi ospalý? Jsi unavený? Máš hlad? apod. Žáci se pak mohou volně pohybovat po třídě a ptát se navzájem otázkami, na které si vzpomenou. Po uplynutí několika minut, učitelka aktivitu zastaví hrou se zapojením pohybu. Žáci mají za úkol daný povel vykonat nebo naopak nevykonat, pokud povel nezazní celý. Aktivita patří k velmi oblíbeným, protože se všichni ochotně zapojují do činnosti.

V další části hodiny se vrací k příběhu, který byl prezentován v minulé hodině. Učitelka využívá tabuli, kde má k dispozici interaktivní učebnici. Vybírá si obrázek z příběhu a ptá se dětí, jaké jídlo je na stole. Žáci správně identifikují všechny druhy jídla. Pak žáci znovu sledují animovaný příběh na tabuli. Je zřejmé, že příběhy z učebnice jsou velmi oblíbené mezi žáky. Učitelka pak rozdělí žáky do skupin, kdy si mají příběh znovu přečíst a posléze předvést. Skupinky se pak střídají před tabulí a příběh předvádějí.

Další aktivitou jsou pracovní listy, které jsou připraveny pro práci ve dvojicích. Žáci označí jídlo, které mají v oblibě a jídlo, které nemají rádi. Informace si pak vymění se spolužákem, se kterým pracují ve dvojicích.

Na závěr učitelka využívá karty s obrázky jídel. Žáci opakují slovní zásobu společně. Učitelka je postupně připevní na tabuli. Až jsou na tabuli všechny karty, označí je čísla a kartu obrátí tak, aby obrázek nebyl vidět. Cílem je, aby si žáci zapamatovali, pod kterým číslem je určitý typ jídla. Třídu pak rychle rozdělí do tří skupin a ty soutěží v tom, kdo si správně pamatuje číslo a typ jídla. Postupně klade otázky skupinám, které mají možnost se poradit a správně odpovědět. Žáci spolupracují hezky a procvičí si tak nejen slovní zásobu, ale i svoje paměťové dovednosti. Hodina končí vyhlášením tří vítězů, protože všechny skupiny dosáhly stejného výsledku.

Zhodnocení:

Hodina probíhala v příjemné atmosféře, žáci byli aktivní a pracovali se zájmem. Úspěšné byly hlavně aktivity, které zahrnovaly nějakou fyzickou aktivitu nebo herní prvky. Výuka byla vyvážená i v tom smyslu, aby výuku zvládli i žáci, kteří mají specifické výukové potíže, velikost skupiny umožňuje v případě potřeby individuální přístup. Používaná učebnice je atraktivní pro mladší žáky, protože příběh byl vtipný a pro žáky zajímavý.

6.B

Cíl hodiny: Prezentace projektů.

Interakce: Učitel – žák.

Použité materiály: Žádné.

Počet žáků: 15.

Průběh výuky:

Hodina začíná krátkými rozhovory učitele s žáky, a protože se jedná o poslední hodinu v dopoledním rozvrhu, většina rozhovorů se týká nadcházejícího oběda. Pokud se jedná jen o úvodní rozmluvení, aktivita trvá poměrně dlouho. Následuje otázka učitele, který vysvětluje průběh hodiny. Tématem projektů bylo zpracovat rok v životě žáka, šlo o prezentaci rodinných narozenin, svátků, termínů, kdy rodiny jezdí na prázdniny nebo mají další důvody k oslavám. Úkolem žáků bylo zpracovat projekt, nešlo o prezentaci na počítači, ale o papírovou formu. Žáci mají za úkol svými vlastními slovy popsat to, co zpracovali a připravili si doma. Většina žáků ale většinu textu čte ze svých prezentací. Potom, co žák svůj projekt odprezentuje, mají ostatní možnost a příležitost projekt i jeho prezentaci zhodnotit. Tato část hodiny probíhá v mateřském jazyce, protože žáci nejsou úplně dobře jazykově vybaveni, aby zhodnocení zvládli v cílovém jazyce. Po hodnocení žáků následuje hodnocení učitele, který k hodnocení používá známky. Hodina pokračuje stejným způsobem, ale ne všichni stihnou svůj projekt odprezentovat.

Zhodnocení:

Hodina byla vedena bilingvním učitelem, který může využít kvality jazyka rodilého mluvčího. Většina hodiny ze strany učitele ale proběhla v českém jazyce. Protože nebyla jasně daná pravidla prezentací, po každé prezentaci učitel musel znovu vysvětlovat, že není cílem projekt pouze přečíst. Žáci také ztráceli pozornost a koncentraci, protože aktivita byla velmi dlouhá a velmi podobná. Jednalo se o šestou třídu, kde je třeba aktivity střídat častěji, aby hodina nepůsobila nudně. Zároveň je vhodné zařadit při poslechu prezentací nějakou otázku tzv. *task-based activity*, která zaručí, že se žáci soustředí během celé prezentace. Např. by bylo vhodné zadat žákům úkol, aby si zapamatovali některá z prezentovaných dat nebo aby si zapamatovali data narození některých členů rodiny. Hodina byla velmi živá, ale chybělo tam efektivnější využití času. Zároveň pro prezentaci projektů před celou třídou není papírová forma úplně vhodná, protože žáci, kteří sedí dále od tabule většinou fotky či obrázky, které jsou na prezentacích, nemohou dobře vidět, a zdržením pak bývá obcházení celé třídy, aby si všichni projekt prohlédli.

7.C

Cíl výuky: Opakování vyjadřování budoucnosti.

Interakce: Učitel – žák. Učitel – žáci. Žák – žák.

Použité materiály: Učebnice, Internetové aplikace. Pracovní list.

Počet žáků: 14.

Průběh hodiny:

Na začátku hodiny je využito poslechové cvičení z učebnice. Žáci mají za úkol vyslechnout plány do budoucna, zaznamenat si odpovědi. Učitelka opakuje poslech dvakrát bez přerušování, aby měli všichni možnost si správné odpovědi zapsat. Pak vyzve několik žáků, aby odpovědi použili a vytvořili delší výpovědi. Následuje práce ve dvojicích, kdy žáci navzájem porovnávají svoje odpovědi a používají příkladů, které zazněli. Následně mají žáci za úkol použít obdobné otázky a ptát se spolužáka, o kterém pak psali.

V další části hodiny je využita internetová aplikace, kde mají žáci rozhodnout a přiřadit slovesný tvar ke správné jazykové funkci, např. který slovesný tvar používáme pro vyjádření plánů, který tvar využíváme pro vyjádření okamžitého rozhodnutí apod. Jednotliví žáci přicházejí k tabuli a klikají na správné odpovědi. Učitelka pomáhá při volbě s dalším vysvětlením, vše probíhá v anglickém jazyce.

Po procvičení za pomoci tabule a internetu učitelka rozdává pracovní listy, kde každý žák individuálně doplňuje správné vyjádření času. Stejný pracovní list má učitelka připravený i v interaktivní formě, kdy kontrola správnosti proběhne tak, že jednotliví žáci odpovídají a následně provedou kontrolu prostřednictvím tabule.

5.B

Cíl hodiny: Práce s poslechem. Práce s textem. Tvoření otázek se slovesem „být“

Interakce: Učitel – žák. Žák – žák.

Použité materiály: Učebnice. Sešit.

Počet žáků: 15.

Průběh hodiny:

Na začátku hodiny mají žáci za úkol vzít do ruky nějakou věc a říct, komu patří, jedná se o procvičení přivlastňování. Učitelka dále využívá fotografie z učebnice, kterou žáci znají a kde popisují, ke komu patří věci na stole.

Výuka pokračuje animovaným příběhem v učebnici, hlavní postavy jsou žákům známé z předchozí části. Učitelka tedy vyzývá žáky, aby postavy pojmenovaly a odpověděli na jednoduché otázky týkající se hlavních postav, př. jak se jmenuje chlapec, jak se jmenuje dívka apod. Otázky mají připravit žáky na poslech a sledování příběhu. Následuje přehrání příběhu,

kdy žáci sledují jednoduchý animovaný příběh. Jako ověření pochopení, o co v příběhu šlo, mají žáci vybrat správnou odpověď. Žáci se pak rozdělí do malých skupinek a zkouší nacvičit příběh, aby jej mohli ostatním předvést. Dle zájmu žáků se jedná o oblíbenou aktivitu.

Příběh je pak následně využit pro prezentaci nové mluvnice. Na tabuli je použita věta z příběhu a žáci mají za úkol vytvořit otázku, následně si správné řešení mohou ověřit v příběhu. Následuje ústní procvičení, kdy učitelka postupně vyvolává žáky, kteří mají za úkol vytvořit otázku. Pak následuje zápis do sešitu. Jako upevnění nového učiva požádá učitelka, aby některý z žáků vysvětlil, jak se tvoří otázka se slovesem „být“. Protože se jedná o žáky s úrovní A1, proběhne vysvětlení v mateřském jazyce.

Na závěr hodiny mají žáci za úkol srovnat slova ve větě tak, aby vytvořili otázku. Aktivita je připravena na interaktivní tabuli, žáci mají nejdříve pracovat ve dvojicích, správné otázky si zapsat a následně jednotlivci přicházejí k tabuli a rovnají slova tak, jak mají jít za sebou, aby byla správně vytvořena otázka.

Zhodnocení:

Při výuce byly vhodně využity aktivizující metody, jako využití předmětů ve třídě. Gramatické struktury byly dobře prezentovány a bylo ponechán dostatek času, aby na způsob tvoření otázek mohl každý přijít sám. Velmi hezky byla hodina zakončena cvičením na interaktivní tabuli, která je u mladších žáků velmi oblíbená.

6.B

Cíl hodiny: Vyjadřování frekvence.

Interakce: Učitel – žák. Žák – učitel.

Použité materiály: Učebnice. Pracovní sešit. Internetová aplikace.

Počet žáků: 16.

Průběh hodiny:

Hodina začíná kontrolou domácího úkolu, kdy učitel obejde všechny žáky, zapíše si, zda cvičení bylo splněno či nikoliv. Dále následuje opakování slovní zásoby, kdy učitel vybírá určité výrazy z textu, které mají žáci přeložit do češtiny. V souvislosti s textem mají žáci za úkol odpovědět na otázky, které jsou součástí cvičení v učebnici. Učitel vyvolává jednotlivé žáky, kteří odpovídají.

Výuka pokračuje prezentací gramatiky (frekvenčních příslovcí), které učitel na píše na tabuli a požádá žáky o překlad. Dále mají žáci za úkol pokračovat s cvičením v učebnici, kde používají příslovce. Učitel opět vyvolává žáky individuálně a ti odpovídají.

Následuje cvičení v pracovním sešitě obdobného charakteru, kdy mají žáci opět použít příslovce ve větách.

Výuka je zakončena internetovou aplikací, která je zaměřena na procvičení mluvnice. Žáci jednotlivě přicházejí k tabuli a vybírají správný výraz.

Zhodnocení:

V hodině učitel často opakoval správné znění po žácích, tím znásoboval čas, kdy mluvil sám. Velmi často také byla používán mateřský jazyk, který zazněl i v překladu instrukcí k jednotlivým cvičením. Vhodnější pro správné pochopení gramatiky je personalizovat svoje výpovědi, př. Jak často chodím do kina? Část hodiny, kterou žáci strávili psaním, vyzněla málo efektivně, možná až nudně. Neproběhlo žádné ověření pochopení nové gramatiky, a i slovní zásoba byla nesprávně zopakována.

6.6 Hodnocení výuky

Pro hodnocení byly hodiny vybírány naprosto náhodně, jednalo se o zkušené i méně zkušené učitele, v jednom případě o již zmíněného bilingvního učitele, jsou zde příklady učitelů aprobovaných i neaprobovaných (studujících). Ve srovnání s finskou školou je naprosto zřejmé, že se jedná o hodiny různé úrovně – od hodin vynikajících až po hodiny průměrné, v případě bilingvního učitele možná až podprůměrné. Ve finské škole měla výuka obdobný standard, obdobou kvalitu výuky.

Výuku lze hodnotit obdobně jako v případě finské školy z hlediska dovedností, z hlediska metod a forem výuky, učitelských dovedností, učebnic, využití techniky a individuálního přístupu k žákům.

Rozdíly lze vidět především v procvičování dovedností:

- mluvení – jedná se o klíčovou dovednost, která byla určitým způsobem procvičována téměř v každé hodině, např. i v hodinách, které byly zaměřeny na procvičení mluvnice jako v případě vyjadřování budoucnosti, kde si měli žáci vyměnit navzájem informace získané z poslechu, ty pak následně využít pro vlastní rozhovory. Dalším příkladem je pak velmi užívaná aktivita „najdi někoho, kdo...“, která využívá i přirozeného zájmu žáků se něco dozvědět o spolužácích. Častější bylo také použití anglického jazyka v porovnání s finskou školou.
- psaní – bylo procvičováno s využitím cvičení v učebnici a v pracovním sešitě, vlastní psaní pak bylo využito pouze jednou, kdy měli žáci za úkol psát o své budoucí profesi. Výsledek, úroveň psaného textu nebylo ale možné posoudit, protože žáci neměli dostatek času svoje texty přečíst. Psaní bylo využito i při tvorbě projektů, kde ale není možné posoudit, že se jedná o vlastní psaní, a ne o texty, se kterými jim mohl doma někdo pomoci.
- čtení – ve srovnání s finskou školou ani jednou nezaznělo hlasité čtení. Důvodem je, že hlasité čtení není považováno za přirozenou činnost, tudíž není podporováno ani při výuce cizích jazyků. Vhodně byly zařazovány aktivity, které mají žáky motivovat pro práci s textem. Např. jednou z nich bylo hádání klíčového slova *jeans* formou hry, kdy následovala otázka, jejímž cílem bylo vyhledat informaci v textu. Tím žáci získali obecný

přehled o textu a práce s textem byla jednodušší. Vhodné bylo i zařazení práce s neznámou slovní zásobou ve zmiňovaném textu a aktivity, která pracovala s porozuměním textu.

- poslech – ve srovnání s finskou školou byl poslech užít několikrát, ač se jednalo o poslech doprovázející text nebo o poslechová cvičení, která pak tvořila základ další činnosti.

Při výuce se střídaly různé formy, frontální výuka, která převládala jen ve dvou hodinách, velmi často žáci pracovali ve dvojicích nebo v malých skupinách, nebo se jednalo o tzv. *mingle* aktivity, kdy žáci spolupracují se všemi spolužáky najednou, např. „najdi někoho, kdo...“ nebo aktivita s profesemi. Důvodem zařazování jiných forem výuky bylo procvičení komunikačních dovedností i nově probíraného učiva. Skupinová výuka nevykazovala znaky kooperativní výuky. Aktivizující metody se objevily napříč všemi ročníky, u mladších žáků byly použity aktivity zahrnující tělesnou aktivitu (již zmíněné *total physical response*), ve vyšších ročnících formy různých jednoduchých her, které jsou využity s cílem motivovat a vzbudit zájem o probírané učivo.

Ve srovnání s finskou školou jsou žáci české školy živější a méně ukázněni, během přestávek tráví čas ve třídách, které nejsou uzpůsobené sportu či hrám.

Stejně jako ve finské škole byly hodiny vhodně strukturovány a časové využití bylo efektivní. Učitelské promluvy byly v porovnání s finskou školou kratší. Je zřejmé, že žáci nedostávají domácí úkoly tak často jako ve finských školách, kde bylo kontrolám domácích úkolů věnováno hodně času. V jedné z hodin proběhla kontrola domácího úkolu, ale nešlo o kontrolu správnosti, ale pouze o kontrolu splnění domácího úkolu.

Učebnice a pracovní sešit jsou během výuky využívány, ale netvoří převahu práce v hodině. Užívané učebnice jsou z jedné produktové řady, takže je zaručena návaznost.

Naprostou klíčovou odlišností je počet žáků ve skupinách. Jak již bylo zmíněno třídy se dělí od šestého ročníku na jazykově pokročilejší skupiny a skupiny s nižší jazykovou úrovní. Nižší počet pak zajišťuje individuální přístup jak v pokročilejších skupinách, kde mají nadaní žáci možnosti rychlejšího pokroku, tak i ve slabších skupinách, kde malý počet žáků, případně i dopomoc asistentů zajistí individuální přístup ke každému žákovi. V takových skupinách bývají i výstupy školního vzdělávacího plánu upraveny.

Vybavení školy i využití školních mobilních zařízení či žákovských zařízení naplňují v současnosti hodně zmiňované *digitální kompetence*. Žáci je používají pro spolupráci s interaktivní tabulí, k procvičování za pomoci nejrůznějších internetových aplikací. V neposlední řadě jsou stále využívány Microsoft Teams, které učitelé využívají pro zadávání domácí práce, testů i již zmíněného procvičování.

Shrnutí:

Úroveň výuky anglického jazyka na české škole byla ve většině hodin na vysoká. Vzhledem k malému počtu analyzovaných hodin nelze zevšeobecňovat, že takový standard je v českých školách běžný. V současné době se vede i diskuze o tom, že by ve školách mohli začít učit odborníci z jiných oborů, podmínkou je vysokoškolské vzdělání, je tedy možné, že neaprobovaných učitelů bude ve školách obecně přibývat. Situace v české škole je naprosto odlišná od školy finské, kde jsou pouze absolventi pedagogických oborů.

Přesto i výuka neaprobovaných (v současné době studujících) učitelů dosahovala dobré úrovně především v užití informačních technologií, internetových zdrojů, které jsou pro žáky atraktivní, podporují jejich zájem o předmět.

Za pozitivní lze také považovat praxi dělení tříd, kdy menší počet umožňuje rozvíjet jak nadané žáky, tak i žáky se specifickými vzdělávacími obtížemi.

Závěr

Cílem této práce bylo analyzovat vzdělávací systémy ve Finsku a v České republice s přihlédnutím ke specifitě jazykového vzdělávání. Práce byla rozdělena na část teoretickou a praktickou, která vycházela z vlastní přímé zkušenosti s výukou v obou zemích na školách obdobné velikosti. Cílem pak bylo podívat se na konkrétní příklady metod a forem práce jazykového vzdělávání na základní škole ve Finsku a v České republice, pro porovnání byla vybrána výuka anglického jazyka.

Teoretická část se věnovala historickým souvislostem, které měly přímý vliv na školské reformy a změny vzdělávacího systému v obou zemích. Součástí této části bylo i porovnání dosahované úrovně jazykových znalostí a dovedností na základních a středních školách, specifika vyučujících jazyků, učebnic a dalších materiálů v obou zemích. Do porovnání se dostala i vzdělávací politika v obou zemích.

Praktická část byla založena na osobní účasti v hodinách na škole ve Finsku a vlastní praxe z české školy. Cílem byla podrobná analýza navštívených hodin a následný rozbor užitých metod a forem práce. Překvapením byla výuka ve Finsku, která nevykazovala užití inovativních či alternativních metod, ale naopak konzervativní či tradiční charakter. Na české škole byla kvalita výuky různorodá a užitím metod i forem práce pestřejší. Na druhé straně finská výuka udržela stejný standard ve všech navštívených hodinách, což se nedá tvrdit o české škole. Potvrdil se tedy fakt zmíněný v teoretické části, kdy styl jednotné školy ve Finsku může tento dobrý standard výuky zaručit ve všude. Obdobně jako užívání jednotných učebnic a pracovních sešitů, které používají všichni, protože je dostávají bezplatně. Dle slov jedné z vyučujících je to jeden z úspěchů finského vzdělávacího systému.

Cílem také bylo ukázat, že formy a metody práce, které se používají v jedné zemi, nemusí úplně vyhovovat pro výuku v jiné zemi. Stejně jako inspirace vzdělávací reformou, která je tolik diskutovaná odborníky i laiky v České republice, musí mít zajištěno několik základních podmínek k tomu, aby mohla uspět, mezi ty nejdůležitější patří čas a finance. Pokud nebude vzdělání v České republice skutečnou prioritou, žádné reformy nemohou uspět. Zároveň je i chyba považovat současný stav za špatný, zastaralý a nefunkční, příkladem mohou být právě navštívené a analyzované hodiny anglického jazyka v České škole, které jsou příkladem dobré praxe.

Použitá literatura

CREHAN, Lucy. *Chytrzemě: tajemství úspěchu zemí s nejlepším vzděláním na světě*. Praha: Audiolibrix, 2022. ISBN 978-80-88407-31-7.

HEJKALOVÁ, Markéta. *Finsko*. Praha: Libri, 2003. Stručná historie států. ISBN 80-727-7207-4.

JANÍKOVÁ, Věra. *Výuka cizích jazyků*. Praha: Grada, 2011, 200 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-802-4735-122.

KALOUS, Jaroslav. *Teorie vzdělávací politiky*. 2. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1260-7

KANTOROVÁ, Jana. *Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky II*. Olomouc: Hanex, 2010. ISBN 978-80-74-09-030-1.

KOSOVÁ, Beáta a Alena TOMENGOVÁ. *Profesijná praktická příprava budoucích učitelův*. Bánská Bystrica: Vydavateľstvo Belianum, 2015. ISBN 978-80-557-0860-7.

NEBESKÁ, Iva. *Úvod do psycholingvistiky*. Vyd. 1. Praha: H, 1992, 127 s. ISBN 80-854-6775-5.

PRŮCHA, Jan a Pertti KANSANEN. *Školní vzdělávání ve Finsku*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-3184-4.

RABUŠICOVÁ, M: *Hlavní témata, otázky a problémy vzdělávací politiky v moderní evropské společnosti v 60. až 90. letech 20. století*. In: Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity, řada pedagogická, U3, Brno 1999.

Statistics on language learning and teaching in Finland. [online]. [cit. 2022-12-15]. Dostupné z: Facts. Express.: Statistics on language learning and teaching in Finland. Finnish national agency for education. 2019. ISBN 978-952-13-6577-5.

Internetové zdroje

BALADOVÁ, Gabriela. *Výuka metodou CLIL* [online]. 12.2. 2002 [cit. 2020-06-25].

Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/2965/vyuka-metodou-clil.html/>

Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) [online]. [cit. 2022-12-

15]. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages/table-1-cefr-3.3-common-reference-levels-global-scale>

Finland invests in early language learning [online]. [cit. 2022-12-15]. Dostupné z:

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/finland_invests_in_early_language_learning.pdf

Finsko je první zemí, která ruší klasické předměty [online]. [cit. 2022-12-15]. Dostupné z:

<https://empatia.cz/clanky/vztahy/finsko-je-prvni-zemi-ktera-rusi-klasicke-predmety/>

Hlavní směry vzdělávací politiky ČR do roku 2030+ [online]. [cit. 2022-12-15]. Dostupné z:

https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2020/08/brozura_hlavni_smery_6.pdf

International Standard Classification of Education (ISCED) [online]. [cit. 2022-12-15].

Dostupné z: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_Standard_Classification_of_Education_\(ISCED\)#Implementation_of_ISCED_2011_.28levels_of_education.29](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_Standard_Classification_of_Education_(ISCED)#Implementation_of_ISCED_2011_.28levels_of_education.29)

Jak vypadá běžná finská škola? [online]. [cit. 2022-12-15]. Dostupné z:

<http://provzdelavani.nuv.cz/clanky/ze-zahranici/jak-vypada-bezna-finska-skola>

JEŘÁBEK, Jaroslav, Stanislava KRČKOVÁ a Lucie HUČÍNOVÁ. *Ministerstvo školství ČR:*

Rámcový vzdělávací program pro gymnázia [online]. 2005 [cit. 2020-06-22]. Dostupné z:

<http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/skolskareforma/ramcove-vzdelavaci-programy>

Key features of the Education system [online]. [cit. 2022-12-15]. Dostupné z:

<https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/finland/finland>

Key features of the Education system [online]. [cit. 2022-12-15]. Dostupné z:

<https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/czech-republic/czech-republic>

Martin koulu [online]. [cit. 2022-12-15]. Dostupné z:

[https://fi.wikipedia.org/wiki/Martin_koulu_\(Turku\)](https://fi.wikipedia.org/wiki/Martin_koulu_(Turku))

Ministerstvo školství ČR: Národní plán výuky cizích jazyků 2005 - 2008 [online]. 2005 [cit.

2020-06-22]. Dostupné z: <http://aplikace.msmt.cz/PDF/JT010NPvyukyCJnaNet.pdf>

Ministerstvo školství ČR: Strategie vzdělávací politiky 2020 [online]. 2015 [cit. 2020-06-22]. Dostupné z: <http://www.vzdelavani2020.cz/>

New national core curriculum for basic education: focus on school culture and integrative approach [online]. [cit. 2022-12-15]. Dostupné z: <https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/new-national-core-curriculum-for-basic-education.pdf>

Pedagogická komora [online]. [cit. 2022-12-15]. Dostupné z: <https://www.pedagogicka-komora.cz/2019/06/aktualni-tema-skolstvi-ve-finsku.html>

Rozvoj jazykové gramotnosti na základních a středních školách ve školním roce 2018/2019 [online]. [cit. 2022-12-15]. Dostupné z: https://www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/PDF_el_publicace/Tematick%c3%a9%20zpr%c3%a1vy/TZ-jazykova-gramotnost-2018-2019.pdf

S řízením škol by ve všech krajích měli od července pomáhat odborníci. [online]. [cit. 2022-12-15]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/diskuze/veda-skoly-s-rozenim-skol-by-ve-vsech-krajich-meli-od-cervence-pomahat-odbornici-40416193>

Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+. *Msmt.cz* [online]. [cit. 2022-12-15]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/strategie-2030>

Teacher Education in Finland [online]. [cit. 2022-12-15]. Dostupné z: <https://www.theeducationist.info/teacher-education-in-finland/>

Výroční zpráva 2021/2022 [online]. [cit. 2022-12-15]. Dostupné z: <https://www.zsweberova.cz/soubory-ke-stazeni?action=detail&id=5>

